

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Annvæ Societatis Iesv Provinciæ Svperioris Germaniæ Anno M.DC.VIII.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70405](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70405)

ANNVÆ SOCIETATIS
IESV PROVINCIÆ SVPE-
RIORIS GERMANIÆ
Anno M.DC.VIII.

Enset Germania superior Soci-
os nouem & triginta supra qua-
dringentos : Presbyteros iustè
ducentos, ex quibus in Scholis
docent duodesexaginta, cum
quinque & triginta Magistris;
quatuor & sexaginta audiunt
docentes. Curant domi centum. In tirocinio Socie-
tatis versantur quadraginta. Decessère quatuor;
quatuor & viginti accessère.

Ingolstadii cum Sede Biburgensi numerantur
tres supra centum. Sacerdotes nouem & viginti,
quorum tres profitentur Theologiã, Philosophiam
quinque, politiorẽ literaturam duo, cum quatuor
Magistris. Auditores Theologiæ sunt sedecim, Phi-
losophiæ triginta septem, domestici Administri se-
ptemdecim. Dilingæ nouem & viginti. Ex nouen-
decim Patribus docent quatuor Theologiam, au-
diunt duo, tres docent Philosophiam: duo cum tri-
bus Magistris latinam Linguam. Adiutores acce-
dunt quinque.

Monachii cum Oetingana & Eberspergenfi Do-
mo septem & septuaginta, quadraginta septem Sa-
cerdotes. Equibus nouem cum studioso vno ter-
tiano Eberspergæ exercentur. Duo docent Theo-
logiam practicam & cõtrouersam, quinq; alii, cum
totidem

GERMAN. SUPERIOR. 367

totidem non Sacerdotibus, Scholas inferiores. Student duo, duo & viginti rem familiarem administrat. Augustæ triginta; Sacerdotes quatuordecim, docent Patres cum tribus Magistris quinq; Dant operam eloquentiæ sex, septem domi occupantur. Oeniponti duo supra viginti. Patres tredecim, quatuor cum tribus Præceptoribus docent, Adiutores in hoc & quatuor Collegiis infra subiectis, seni. Halæ sedecim, Sacerdotes octo, docet duo cum totidē Magistris. Ratisponæ vnus & viginti. Sacerdotes duodecim, profitentur Patres duo cum tribus Collegis. Constantiæ viginti: Sacerdotes vndecim; quatuor cum tribus Sociis in Scholis versantur. Lucernæ itidem viginti, ex tredecim Sacerdotibus docet septem cum vno Studioſo. Friburgi nouendecim; Patres decem, quatuor Magistri cum tribus Sacerdotibus erudiunt iuuentutem. Adiuuant rem familiarem quinq; Ex his duob⁹ Collegiis tres Sacerdotes cum domesticis duob⁹ in Valesiam ad Sedunos missi sūt. Bruntruti non variat numerus à Friburgo, nisi quòd Sacerdotes quatuor litteras doceant. Lâdspergæ sunt Patres septem cum sex Fratibus veteranis, Tirones quadraginta. His addendi RR. PP. Visitator & Prouincialis, cum Sociis duobus Sacerdotibus, & Adiutore.

COLLEGIVM INGOLSTADIENSE.

Ingolstadii Pater Gaspar Weinschenck tria vota professus, octauo Calendas Februarii migravit. Ecclesiasten extra Societatem egerat, in Societatem cooptatus, ad Grammaticæ tirones erudiendos lubens volens descendit;
& Græcæ

linguæ rudimenta prouecta iam ætate, magno conatu didicit. Deo, sibi, & muneri suo vacauit diligenter, caterarum rerum iucuriosus, utque sanus illustria dedit obedientiæ documenta, ita æger in longinquo morbo, egregia patientiæ specimina domesticis reliquit. Vixit annos quinquaginta, quindecim in Societate, quibus plerisque Collegiorum res procurauit, vltra duos Ratisponense rexit. In huius locum quatuor tradidimus Societati, legum & Philosophiæ Auditorem vnum: vnum item eloquentiæ Studiosum, qui ex triplici dicendi facultate trigeminæ iam palmæ imminebat, quam tamen, paulò antè Landspergam missus, voluntati maiorum posthabuit libenter. Duo reliqui domesticis laboribus destinati. Hæreseos vinculis expediti viginti: in quibus nobiles Adolescentes duo, studiorum causa huic Illustrissimi cuiusdam Præsulis iussu, parùm volentibus, conuiuentibus tamen tutoribus, in eam spem missi, quam, à Magistris humaniter habiti, & libellis sacris adiuti, minimè fefellerunt. Inter ægros à nobis frequenter aditos, nouennis puer fuit, qui confessionem instituit, qualem ab illa ætate minimè expectares, in grandiore etiam laudares. Dolores suos graues & acerbos, præ doloribus Christi leues esse dicebat, precabaturque Deum, ut ad eos, adderet consûmandæ hinc paciëntiæ, & augendo in cœlo coronæ. In custodia non facinorosi tantùm seruantur, sed alii malè feriat, qui vicos & oppida oberrabant, quos hinc nexos & operi publico addictos Sacerdos noster festis diebus, dum ab opere cessatur, vnum in locum conductos, fidei nostræ rudimenta diligenter & laboriosè docuit. Erant enim

enim nonnulli rerum sacrarum tam rudes, ut præter nomen Christianum, & sacram baptismatis tinctionem, de Christo nihil haberent, aut nossent.

Parochus alius vir egregiè bonus, & huc ad nos ferè octavo quoque die confessionis gratia, excurrere solitus, ut puerorum animos quasi præcultos, & ad percipienda fidei mysteria præparatos traderet nostris, totos viginti & amplius annos instructu & exemplo nostrorum, sine vlla mercede docuit eos legere & scribere, tum Germanicè, tum Latinè. Is hoc anno piè admodum mortuus, & hinc ad cœlesti laboris & iustitiæ præmium accipiendum à Deo euocatus est. Eius vicem obiit Sacerdos vnus è Collegio missus per mensem vnum alterum uè, donec alius in defuncti locum suffectus est Parochus. Excursum est in alia præterea loca per annum. Audita confessiones vno in loco trecentæ. Actum cum Decano quodam, ut suæ decurię parochis auctor esse vellet habendarum Catecheseon in sua cuiusq; Parochia. Ex hoc enim paruo licet, puro tamen fonte, ingentium bonorum promanare riuulos. Curatum alibi, nè in sacrario, ut adhuc factum erat, sed in aperto & patente loco, excitato ad eam rem subitarii sedili, confessiones exciperentur. Itum etiam summa hyeme rogatu cuiusdam Parochi, ad quem noster diuerterat, ad ægrum in vicino pago Parochum. Nec frustra susceptus labor; nam is, cuius gratia noster illuc ierat, generali confessione expiatus est.

Iam qui in Collegio S. Ignatii Martyris nostris vtuntur suorum & morum & studiorum Rectoribus, in vtrisque progressus fecere non poenitendos. Ex

lis Adolefcens fuit Rhetor ille, quem Landfpergam
abiiffe dixi fub initium. Cæterorum pietas velut ex
eo fatis claret, quòd pars maxima oétavo quoq; die
Sacramétum confeffionis, non pauci etiam Eucha-
riftiæ vfurpant, ingenti cum animi fui bono. Domi-
cætus habent (ipfi colloquium vocant) quos adire
fas nulli, nifi pietatem & modeltiam fuam cæteris
aliquandiù probarit. Capita legum, ad quæ hîc illi,
tanquam ad normam, vitam fuam ac mores exigût,
defcripta fecum auferunt, vt alibi ex eorundem
præfcripto ac formula viuant. Id quidem fecit nu-
perrimè illuftris quidam Comes, Dolam Burgun-
diæ, imperio fuorum iuffus petere. Iulio Mense dif-
ceffit Ingolftadio Francifcus Guilielmus, Sereniffi-
mi Ferdinandi Bauariæ Ducis filius, Pæpofitus Oe-
tingenfis; nec multò pòft Romam abiit ad Colle-
gium Germanicum, ftudja illic abfoluturus, in quæ
ingreffus iam hîc erat feliciter. Vixit in Collegio
fingulari femper innocentia & integritatis laude
feptem ipfos annos. Cæterum innotuit hæc Domus,
probæ & diligentis institutionis nomine, exteris e-
tiam nationibus. Præter enim quàm quòd ex Bel-
gio miffi huc funt illuftres Adolefcetes duo, ex I-
talia quoque magnus Hetruriæ Dux, patris fui fi-
lium per homines Societatis noftræ (nam duos ex
ea viæ duces illi addidit) huc ablegatum nobis in
disciplinam tradidit: illum, nempe Ducem
Francifcum Sfondratum, Prouincialis
fecum, Roma rediens,
adduxit.

RESIDENTIA BIBVRGEN-
fis.

Biburgi maiorem anni partem quinque habita-
runt. Catechismum tribus in locis docuere.
Opifex suam operam nobis locarat certa mer-
cede, ac præstitit fidelem, quamdiu Societas hæc mo-
rata est, & ipse per vires potuit. Is iam grauis annis
consilium iniit cum vxore, de reculis suis templo
B. Virginis Allerstorfeni & Biburgensi trāsriben-
dis, fecit; atque ipso die D. Ioanni Baptiste sacro (qui
eius Diuus Tutelaris erat) summo manè acciri cura-
uit Sacerdotem nostrum, peracta confessione, intra
horæ spatium sensibus integris pefunctus est. Nono
post die sequuta est vxor maritum. Litem mouerūt
nobis de hæreditate consanguinei. Deuoluta res est
ad Senatum Principis. Is nobis absentibus, & nec
appellatis quidem, legatum omne addixit.

COLLEGIVM DILINGA-
num.

Dilingæ tres Societatis institutum complexi
sunt, Theologus vnus, alter Philosophiæ ti-
ro, tertius ex opificio adscitus. Sacris com-
mentationibus erudiri Religiosi decem, Studiosi se-
ptem. Solenne Religiosis hæc est, vt à studiis domum
reuocati, prius abdant se in cogitationes sanctas, vt
maiores domum rerum cœlestium thesaurum se-
cum asportent, vnde & maior in omnes fructus re-
dundet. Fuit inter hos rerum diuinarum contem-

platores Iuuenis Nobilis, qui animum ad vitam Religiosam adiecerat, quem vt certius exploraret, voluntate Antistitis nostri Augustani, has exercitationes est ingressus, quibus piam mentem omninò confirmavit. Ad mensam sacram toto anno accubuerunt, extra Studiosos, qui celebrioribus anni diebus seorsum à ciuibus diuina mysteria percipiunt, decies mille, in solo Iubileo octingenti supra mille, quod ad DD. omnium celebritatem, cum quadraginta horarum comprecatione est institutum. Pueritia in triuialibus Scholis, ad doctrinæ sacræ rudimenta per tres Ludimagistros hoc anno, stipendio à Magistratu impetrato, magno numero coacta & instituta, vt quinquies per annum confessionem obeant, quam sponte animi plerique octauo quoque die frequentant. A prauis erroribus ad fidem Catholicam traducti duo supra quadraginta, parati Religionis causa omnia fortunæ commoda posthabere. Rogatus inter hos Adolescens (cuius pater olim à Pontificis auctoritate defecerat) quam esset parenti mutatæ Religionis causam redditurus? respondit se dixit; si tibi, pater, licuit à vera fide recedere, cur mihi non liceat à falsâ ad veram accedere?

Decumbebat in castro vir Nobilis, & Societatis egregius propugnator, quam vltimis annis etiam donis coluit. Hic viuus sanusque sæpius optabat, vt sibi olim defuncturo gemini PP. adessent, & salutem suam præsentibus DEO commendarent, impetrauit ferè diuinitus, quod vouerat; capitali morbo correptus, quem ipse tamen lethalem ignorabat, sed domestici coniectabant, nec tamen, vt alieni periculi sumus

sumus negligentēs, nostros monebant. Intellexit hoc aliunde Collegii Rector, & illicò duos Sacerdotes ad Nobilem amittit, qui sub vesperam arcem ingressi, & officiosè consalutati docentur, ægro pergratum & expectatum esse eorum aduentum, sed meliusculè rùm habere, & velle somnum capere, postridie Christiani hominis officium facturum. Non vrserunt nostri congressum primo aduentu, sed cubitum profecti quicuerūt. Adulta nocte moment famuli, videri patrem familiæ animam agere, accurrerent, si viuum salutare vellent. Aduolant ambo, & luctantem cum morte de pœnitentia appellant: hîc ille sensibus omninò destitui, animoq; linqui. Instillatur iussu nostri medicus liquor, & anima fugiens, cum omnium admiratione reuocatur, subleuat ipse se sine cuiusquam ope, cum alioqui obesus Ministris magnoperè indigeret. Expo- nit peccata articulatim, magna cum doloris significatione. Porrigitur expiato sacra Synaxis, & mox dum oleo sacro inungitur, in æternitatem proficitur.

Academia lectissimæ iuuentutis flore abundat, & supra septingentos censet; in S. Hieronymi contubernio nostræ curæ com missio, ducentos quinquaginta; Religiosos in his, ex Bauaria, Sueuia, Tirolis, Austria, Heluetia submissos, centum octodecim. Ceteri plerique nobilitatis fama sunt illustres. Illusterrimus Ioannes Albertus Radziuilus Princeps Olyce & Niesioiffi, exacto hîc biennio Italiam petiit, vnde Collegio Philippicos centum, Sodalitati misit quadraginta, reliquit illustria virtutis & modestiæ vestigia in studiosorum animis impressa. Pontificis

Maximi viginti clientes, cùm ingeniis, tùm eruditione, plerosque cæteros antistant; emissi in opus excolendæ Ecclesiæ quinque. Prodiit hîc volumen ingenti cum applausu, contra Iacobi Hailprunneri A catholici A catholicum, vt appellant, Papatum.

Pontifex noster Augustanus Héricus Knœringius, secundus post Othonem Cardinalem Collegii auctor, non solum pergit ornare beneficiis Societatem, cui pro templi futuri area coëmptis ædibus contulit hoc anno aureos ter mille trecentos; sed eandem omnibus modis contra obtreptantium virulentos morsus tuetur, optimeque de nobis existimat, & opera Sociorum in iuuanda subiectorum salute vitur frequenter. Comites itineris adhibet, profectus nuper ad D. Virginem, apud Heluetios in solitudine celebrem beneficiis ædem, Socios itineris ex nostris habuit duos, qui passim concionibus, confessionibusque & adhortationibus, non parum apud multos profecerunt. Ad vsum templi à variis aurei donati ducenti quadraginta.

Euocati sæpius per annum à sacro Præsule & Principe Elwacensi, & verno Ieiunio ter per hebdomadam magno cum fructu ad populum dixere. Spectaculum etiam lacrymabile ad Parasceuen datum. Latine oratio apud Canonicorum confessum, dùm pedes inter se lauant, pronunciata. Ad S. Viti ferias, quæ Mense Iunio peraguntur, impetrata peccatorum à Pontifice pace, absterfit animum generali confessione primus ipse Antistes, quem sequutus Godefridus ab Aschatsen, Decanus Comburgensis, à viginti millibus passum ad S. Viti profectus; hunc imitatus tribus tantum pauciores mille. Sed

Sed mēsis vberriima fuit Calendis Nouembris hominum mille trecentorum, Iubileo tribus concionibus promulgato, cum aliàs eadem venia peccatorum proposita, summum quingenti censerentur. Quatuordecim ad Ecclesiæ nostræ auctoritatem reuocati, quibus adiungendi quadraginta alii, ex viculis duobus, qui nuper in ditionem Præsulis venêre. Ex eodem loco per Quadragesimam in vicinos agros & oppida excursum, & Parochi ægri vicces actæ, auditique quingenti.

ALMOGAVIANA MIS-
sio.

Almogau, quos putant olim Calucones siue Culucones audisse, superioris Rhetici vallibus clausi, Pontifici Augustano parent, qui Luthero quondam classicum canente, belli feruili auctores nobilitati arma intulerunt. Ante triennium rursus mota seditione, obsequium erga Principem suum exuerunt; sed vix ostenso milite territi, maluerunt clementiam Pastoris, quàm ius vindicis & victoris experiri. Ergò nocentibus punitis, reliqui in officio fuere, & fide vtrò citròque data & accepta, ad pristinam concordiam redire, quamuis multis illos Deus prodigijs à prauis initio consilijs auertere poterat, cum ipsius Principis coniurationis vxor sibi laqueo gulam fregit, & tribus oppidis exorta flamma, totos vicos depopulata vastauit. Quibus, vt pro sua erga subiectos cura, quemadmodum superioribus annis, fecerat, Religiosissim^o Præsul Augustanus, viam in cœlum muniret, misit Sacerdotes duos à Socie-

tate impetratos, Ebersberga alterum, alterum Dilinga, qui per Quadragesimam disiectum hoc ouile colligerent, & ad meliorem viuendi rationem reuocarent. Nouendecim Parochiæ erant lustranda, sed temporis angustia suaserunt, vt dimissâ mediâ parte, frequentissimam quamque excoleremus. Exceptæ confessiones bis mille tres & triginta. In his sex septem uè Parochi, cum oppidorum Rectoribus & totius Prouinciæ Præfesto, à quo bis in arcem euocati, totam familiam Sacramentis lustrauimus. Mira nobis ille beneuolentiæ & amoris argumenta exhibuit, quando per alta niuum viam aperiri per operas curauit, & primus, ac nonnunquam propè solus, cæteris niuum montibus exclusis, aures concionantibus dedit.

Et sanè quod plerisque in stuporem vertit incolas, & diuinæ clementiæ iure totum in acceptis referendum est, post tot itinerum incommoda, post luctas lapsusque continuos, inter implacabiles furias ventorum, niuum, pluuiarum, in tam acuto frigore, quale ab hominum memoria non fuit, quo tam multi hominum animantiumque pessundati, ieiunio Religiosè culto, totis Quadragesimæ hebdomadis, abique vlla remissione interposita, in templis populo ingruenti aures oraque commodasse, & neutrum Patrem vilo vnquam grauiore morbo ita tentatum, quin cursum sumpti laboris prosequi potuerit. Nimirum, quanquam membra gelu rigerent, superabat tamen calor, quem Spiritus Sanctus, & tot affluentium animarum salus, in eorum pectoribus suscitabat. Hæc, præter multa alia, efficiebant nostris Prouinciam difficilem, vt quod etiam dùm
exul-

exulcerati essent incolarum animi ex præterita clade, quam miles vastator intulerat, cuius auctores habebantur Iesuitæ, qui vt aliàs, ceu exploratores ingressi terram, si quos conspirationis manifestos incidissent, velut perduelles Principi suo proditum irerent; & verò alicubi ante hoc temporis æm nostri salutis illorum gratia præsentem iubileum edixisset, posita statim consilia in medium, rogatæque sententiæ à rustico Senatu, an eo tempore esset confitendum. Visum omnibus confessionem in aliud tempus differendam, ne rei maiestatis, ab indicibus istis ad Principis sui aures deferrentur. Deniq; cum iam felicitis laboris initium fecissent nostri, nulla difficultate inferiores, gratique populo, post vnã aut alteram concionem, audirent; en tibi supremus Magistratus, cui tota regio permissa, cum imperio adest; coguntur rustici ære campano, fiunt sessiones, imperantur pecuniæ, nominaque absoluenda. Ingens extemplo rerum omnium conuersio; hic metuere, isti queri, non nemo desperare; Patres etiam deserui paulatim, sed non à DEO, ad quem ardentissimis precibus, & sacrificiis accesserunt, itaq; experti propitium præsentemque, vt præter spem plurimorum repente omnia mutari in t; nulliusque hominis officium, vel in curia, vel in templo deinceps fuerit desideratum. Idque non solum illic loci, sed etiam in omni reliqua effectum regione; qui scilicet hoc primo euentu victoriaque fracti, cum aliter se posse desperassent, studio quodam satisfaciendi, cum Principis, cum DEI sui legibus, inter se quasi decertabant.

Sed nunc res postulat, vt quædam seorsim con-

Aa 5 signem,

signem, quæ & fauorem Numinis erga hanc gentem, & nostrorum in ea excolenda diligentiam, amplius commendent. De paruulis scribam principio, sed non parua esse debent iis, qui hanc ætatem iam diu cum iudicio arbitrantur. Præcipua religionis Christianæ elementa (nam illa maximè exposita, quæ ad omnium salutem spectant, & scire & facere) tam fœlici progressu hauserunt, ferè omnibus in locis, vbi nostri illis nauare operam potuere, vt publicè commissi in templis ad disputandum, nostris lætitiæ singularem, parentibus sæpè lacrymas, cæteris summam admirationem suscitarent. Primario in oppido formam ritè confitendi, intra triiduum adeò examulsiim perdidicere, vt confecti in annis homines, quod nunquam nouerant antè, à pueritia iam sponte auidè que acciperent. Videre erat, illos ad discendum ex æditissimis montibus pagisq; perfrigido cœlo, pannosas depexasque tunicas indutos, eluctari per alta niuium, properareque ad hospitium nostrum, inde ad templum, ac velut innocentes quosdam Angelos ad stare, consertis inter se manibus, irretorto situ aspectuque; multos etiam fixis in terram genibus, tantaque alacritate & candore pectoris interrogata absoluerunt, vt vel hoc solum spectaculum, omnes præteriti temporis molestias demulserit. Hinc quoque effectum, vt simul ac nostri institutionem illis in Scholis, aut doctrinam in templis propinassent; illicò omnes declinare à Parochis, & ad nos per longissima viarum ac niuium confessionis gratia confugere sint soliti. Proinde vt voti sui fierent compotes, aliquandò à meridie, vsq; ad alteram noctis horam patientissimè præstolati access-

accessum in templo; cum interea parùm vestitos, fames etiam & frigus affligeret, & denique sesquihoris celsissimas suas rupes, horrentibus umbris, & soli deberent repetere. Parentes itidem in more habebant, non tantùm ad Catechistam ducere liberos, sed etiam mittere ad sacræ confessionis Tribunal, in summa felicitate numerantes, si ex omni parte salutem docerentur, & quam senectus non posset exhibere lucem pietatis, deinceps à pueritia vtilius mutuaret. Quadrimula infans, cum chartas lusorias proscribi in Catechismo audisset, repetito confestim lare, demirantibus domesticis, omnem eiusmodi instrumentorum infamiam flammis aboluit. Recensuit domi mater, quæ à nostro memorata exempla pro concione, quemadmodum parentes cum liberis ob execrabilem iurandi consuetudinem, dirasque alternandi, non rarò metuendis à DEO suppliciis fuissent mactati; tùm liberi ex metu: caue igitur sis mater, de reliquo huiusmodi in nos deuotiones iaculari, nè etiam ipsi nos inferorum monstris præda ac supplicium debeamus. Musicam sacram alicubi in Scholas templaque introduxerunt nostri, in qua ediscenda tantùm operæ impenderunt pueri ac puellæ, vt etiam ad quartam noctis usque apud Magistrum in ludo perseuerarent; eoque parètes multam lactis copiam deferri curarèt, dum modò eorum liberi dictatos à nostris modos penitus comprehenderent. Et verò, quod vehementer admirandum, grandes natu ex utroque sexu homines, quos domus capere non poterant, foris sub dio, quasi frigoris expertes viderentur, aut contemptores, arrectis auribus animisque, tanto etiam noctis

tem-

tempore astiterunt, adeò in illis præualuerat amor noui concentus. Itaque in breui non solum templum, sed etiam ædes ac plateæ passim diu noctuq; canentium vocibus personabant, vt iam tum sermone iactaretur, Iesuitas eliminato luctu & mœrore, gaudia in eorum terras reuocasse.

Nunc de adultiore ætate iuuat quædam ponere. Conciones & Catecheses adeò ipsis grata vbique & salutaria fuere, vt, qui finis erat, maximum inde fructum, ac rerum cœlestium cognitionem perceperint. Superstitiones, quas vel tradux consuetudo, aut ignorantia apud multos iam dudum altissimis radicibus defixerat, nostri diligenter extirparunt. Erant, qui tumores à corpore, angustias à pectore, defectiones à membris, sanguinem à vulneribus, vermes à pecore, lupos ab armentis gregibus, & nescio quæ alia incommodorum, ridiculis planè & fatuissimis verborum formulis arcere poterant. Posteaquam verò nostros super ea re ediffertantes audiuerunt, quomodo scilicet ab impostore malo dæmone eorum simplicitati illuderetur, quantum uerè periculi & culparum susciperent illi, qui talibus impediti fascinis, tam indignas damnatasque merces in suam aliorumque perniciem venditum irèt, haud difficulter abiecerunt, professi nunquam, dum uiuerent, repetituros.

Priuatæ quoque colloquiis, ubi occasio temporis que indulgerent, instituti; præcipuè illi, qui cum morbis, aut senio conflictabantur. Vix ingressi nostri pagum aliquem aut domum, ex templo à rustica plebe circumfundebatur: itaque non poterat incassum mitti diuinum semen, quando terra adeò
benigna

benigna apparebat. Adolescentem decem & octo annos natum tabes diuturna exederat, putrescente corpore, & tetrum olente, membra in mortem lapsa, viuum cadaver magis, quàm hominem ostendebant: huic nostri cùm prius suam dedissent, à concione dein publica, eleemosynam emendicarunt. Virgo decimum quartum diem intolerabili, & capitis & oculorum dolore vrebatur, vt periculum esset, nè hinc visu, inde mente priuaretur, iussa B. nostrum Ignatium precibus appellare; concepit preces, atq; eo ipso momento conualuit, quod illa post aliquot dies Patri nostro gratulabanda retulit. Virum Inferni Lemures triginta ipsis annis fatigarunt, per diem ac noctem, varia specie ac terrore incessentes, & ad mortem sibi consciscendam impellentes, quem hoc anno demum nostro Patri de peccatis confessum, & in libertatem & quietem vindicauimus. Multa omninò scribi possent de huius populi in D E V Mac DEI Matrem religione. Familiæ non pauca, præsertim quæ magis recedunt ab oppidis, atque in iugis eminentioribus sparguntur, in more habent quotidie, submissis in terram genibus, non solum vnâ D. Virgini coronam, sed etiam, quod verè mirandum, & imitandum magis, ternas, quaternas orando percurrere. Atque huic insigni fortè pietati salus, vitaque tot mortalium, qui à præsentis discrimine, atq; ad eò ipsa pernicie tam propè aberant, transcribenda videtur, quæ etiam ardentius in illis aucta est & confirmata, posteaquam nostros audierunt, vel ab iis sacra minuscula acceperunt. Non eos cœli tempestas, non corruptelæ viarum, non interualla locorum, montesq; abrupti impedire potuère, quò
minus

minus, cum aliis, tum hoc ipso tempore, templa sua atque officium diuinum frequentarent. Non nemo tres quatuorue horas confecerunt, per immensa frigorum niuiumq; dummodo nostros adire, atq; super salutis negotio audire possent. Sæpenuerò solida crusta sturiarum, molesque crystallinas subire templa dixisses, ita omnia dirigebant, crepitabantque. Iussi quandoque abire ad Parochos, quòd surdastri essent, cum lacrymis postularunt à nostris expiari, nimirum se tantam itineris difficultatem emensos, ut documenta Christiana & salutem à PP. indipiscerentur. Exiuerant domo sub orientem diem, ut rei diuinæ interessent: & quia aggeres niuium omnem peruadendi viam ademerant, facta inter se coniuratione, aut viuos penetraturos ad templum, à quo horæ duntaxat spatium eos diuidebat, aut sepulchrum inibi habituros. Itaque cum sibi inuicem acuerent animos pedesque hortando, post insanum denique laborem pugnamque, exhausti & defecti, ad meridiem primùm Ecclesiam attigere: eò aduocantes Parochum deprecati sunt culpam (si tamen vlla poterat harere, & non potius insignis in Deum ac diei sanctitatem religio, illos fecerit immortales) q; in tempore cum aliis adesse ad sacrum officium nequiuissent. D. Sebastiani minuta tela attractu capitis consecrata, nūmosq; vultu illius insignitos, & præcipuè cereas Agni Dei imagines, postquã huiusmodi rerū cōsecratarum virtutes cognouerunt per nostros, tanto ambitu precibusq; efflagitarunt, ut etiam plenas pecunia manus pro illis offerrent; obstupefacti sine precio donari, q; tãto precio cōmendareretur. Eam ob rem passim graues ab v-

tero

tero foeminae in rhedis ad nostros aduectae, aut cum eluctari niues illae non possent, missis viris, qui vicariam operam apud PP. obirent, votorum participes effectae sunt. Quin etiam cum fama caelestium donorum manasset longius, vndique locorum ad nostros adducti & comportati homines, quos aut praestigię, aut morbi, aut alia malorum implicauerat, sanctissimę sperantes, eam fore optimam medicinam, quam nostri aut consulerent verbis, aut re ipsa in sacris amuletis praestarent.

Per sacram hebdomadam, & solemnia Paschatis, plus temporis ac laboris tribuendum oppido cuidam, quod haecenus ferę neglectum, & in quo ab hinc tribus annis geminum incendium, alterum rebellionis, alterum totius oppidi eruperat. Huius loci inquilinos, quae concionibus, quae Catechesib⁹, diligenter nostri percoluerunt. Peracta prima concione, Iudex cum primariis viris ad hospitium praestolantes, conceptis verbis nostrorum sibi aduentum populoque gratulati, se insuper dolere aiebant, quod domestica & communi calamitate circumuenti, minus erga PP. benefici esse possent, voluntatem interea pectusque prouum exhibituros. Itaque vniuersi, qui necdum Parocho confessi fuerat, ad nos deinceps accesserunt. Conciones de patiente Christo (cum aliis temporibus nihil audissent, nisi aliquid ex Euangelio lectitari) tam attentis auribus animisque acceptarunt, vt licet continuaret fauities frigoris, ipsumq; templum incendio corruptum, sine tignis ab omni parte ventos ac niues admitteret, tenui ad haec vestitu inlecti, etiam in multas horas audire parati essent. Certę cum intellexisset nostrum

strum

strum die Sabbathi Sancti ad Crucifixi imaginem quædam prælegere & dicere de cruciatibus Christi, re vulgata per oppidum neglecta cœnula, homines ad templum conuolarunt, atque in multam noctem flexis genibus, ad ea quæ docebantur, attendere voluerunt. Edocti, vt aliis quoque in locis, nequiquam religiosè facere eos, qui opertis capitib⁹ tremendo officio adstarent. Eam in rem noster etiam pro Catechismo omne sacrum instrumentum, & maximè quod ad sacrificium pertinebat, ab ara oculis coram ostendens, cum summa audientium & videntium approbatione, mysteria singula cum ipso sacro, quod nunquam didicerant, ordine explicauit.

Ad extremum humanitate erga eosdem PP. & bene merendi studio seipso vbiq; ferè superasse videntur. Nam cum Princeps & Pontifex noster suis sumptibus vellet PP. viuere, atque in hanc rem cum publicas tum signatas tabulas addidisset ad præfectos suos, nihilominus tamen vbiq; ferè oppidani inuitis nostris, & quiduis contrà tendentib⁹, in se expensas suscepere. Quodam in loco secundum primam concionem nostri Patris primores senatum habuere; sententia fuit, vt Parochus hosce PP. bene liberaliterque tractaret, facturos se rationibus satis; cum enim in Principem peccarint suum, cupere se vel tenui modolo delere culpam veterem, & nouam apud illum gratiam accendere. Et licet iudè præ cæteris indigenarum minus à diuitiis instructi sint, ausi tamen ex vnaquaque familia duos florenos polliceri in singulos annos, & præstantissimas vaccarum, si tales Sacerdotes apud se retinere possent.

sent, & ab illis bene sanctèque ad pietatem Christi-
anam informari. Certè in illa vna Parochia sexcenti
sexaginta tres, intra quinque dies & medium, sese
nostris aperuerunt: discedentes per quinque millia
passuum profecuti, cum fletu valedixerunt. Fam-
ilia quædam se singulari beneficio donari, gratiaque
à Deo ditari affirmavit, quòd iussu D. Præfecti per
octo illic dies manserimus, malle enim aiebat, habe-
re tales pauperes in domo sua gratis, qui tam dili-
genter in preces ac salutem animarum incumbant,
quàm vel pecuniosissimos hospites, qui diuinum
Numen perpetuis sceleribus offendant. Denique vt
finiam, in ambitione vbique locorum propemodùm,
effusi in lacrymas, cani decrepitique senes in colla
nostrorum inuaserunt, præpedita in vocem lingua,
ac si liberi parentes, ac parentes liberos amitterét,
ægerimè à complexu aspectuque nostrorum diuel-
li potuerunt; hi comitabantur, alii in viis, quâ iter
ducebat, sublati manibus, precationibus, votisque
abitu & reditu acclamabant. Laudetur DEVS;
eui æternum nos ipsos, & huic laborem dedica-
mus.

COLLEGIVM MONA-
cense.

MOnachii post longa religiosæ militiæ stipē-
dia miles veteranus, & emeritus in cœle-
stem coloniam deductus est, Pater wende-
linus Völckius, domo wirttembergensis, vir omni-
bus virtutum ornamentis, præsertim castimonix
grauius periculis egregiè probatæ, mansuetudinis
Bb item

item & prudentiæ insignitus. Contraxit aliquid diuini spiritus ex ore auctoris Societatis B. P. Ignatii, quem viuum mortuumque vidit, fausta que precatione ab eo impetratus est. Laborauit multis annis hernia & calculo, venitque sapius in vltimum vitæ discrimen, gemina ramicum sectione discruciatu, sed perinde mortis ac dolorum cōtemptor, in omnem euentum paratus, optare lethum magis quam fugere videbatur. Vixit annos duos supra septuaginta; duos & quinquaginta in Societate, tria vota professus, Augustæ P. Petri Canisii sanctæ memorię multis annis loci^o, non mediocriter cū aliis PP. Collegii molitionem adiuuit. Monachii ré familiarē procurauit. Ratisponæ ante conditum Collegium fundamenta iecit pietatis, vti & Oetingæ. Rexit & Oenipontanum & Ingolstadiense Collegium. Habēt Socii quod in eo viro imitetur, qui pondus & ætus diei in nostra Prouincia tulit, in cuius labores nos ingressi sumus. Alter ex eodem Collegio ad Societatem Cœlitum migravit Fridericus **Dicker**, gente Lino, bono loco natus; è Polonia Romam, inde studiorum, aut potius valetudinis causa, Ingolstadtium profectus, demum medicos consulturus huc Monachiū. In Societate octo annos religiosè transegit. In mortuorum locum successere octo, ex quibus literarum optimi cultores quinque, alterum iam annum Eloquentiæ studebant. Duos ex his Germanos Fratres parens ipse Societati coram obtulit, & lubens volens consecrauit.

Hæresim exuerunt vnus & quinquaginta. Notabilis fuit ad nos transitio Nobilis Matronæ & senis venerandæ, nam septuagesimum exceſſerat. Huius
filius

filius apud Ducem Boiorum in aulicis officiis erat,
 venationibusque præerat, & Magistrum equitum
 agebat. Huius, ex Lutherano Catholici, videndi de-
 siderio huc olim profecta mater, semel & iterum
 audiuit nostrum Ecclesiasten, hamoque scrupulo-
 rum concepto post reditum, domi diu noctuque
 cogitabunda, quem hauserat aculeum, cõuellerè ex
 animo potuit nunquam. Fusa sæpius in preces &
 lacrymas, infimis obtestationibus clementiam Nu-
 minis sollicitauit, vti, sicubi a veritatis tramite aber-
 raret, nè pateretur se in erroribus hærentem vitã
 defungi. Visus audiisse DEVS supplicia fœminæ vo-
 ta, monitaque per nescio quem sibi subinde paren-
 tem, Monachium rediret, ibi salutis viam edoctum
 iri; paret illicò monenti, rebusque domi compositis,
 & nepte ex filia, duabusque ancillis sequi se iussis,
 reclamantibus licet necessariis & propinquis, &
 modò itineris longinquitatem, modò vltimam se-
 nectam, modò periculum viarum & latronum ob-
 icctantibus, obfirmato animo proficiscitur, & mil-
 liaria centum quadraginta nostratia. hoc est septin-
 genta millia passuum ab vsque Holsatia Daniæ e-
 mensa, Deo duce salua huc reuenit, & cum comi-
 tibus, filio enixè per nos pro matre laborãte, fidem
 palàm ex P. IV. præscripto sub sacro, magnò cum
 sensu pietatis professa, Lutherum execrata, lacry-
 mantibus præ gaudio circumstantibus, cum Eccle-
 sia Catholica reconciliata est, quæ nunc perennes
 Deo gratiarum laudes persoluit, & spes est eius ex-
 emplo plures ad idem Ecclesiæ gremium esse con-
 fugituros. A Schwenckfeldio quoque hæresiarcha
 mulier illustris ad Catholicã pietatem traducta est.

Vir item Pragæ nobili loco natus, & studiosi duo, quorum alter ante nouem annos wittenbergæ laurea Philosophiæ coronatus erat, alter Hefsus, inconstantia suorum, & toties mutatæ confessionis Augustanæ formula offensi, Catholicis adscripti sunt. Alia virum hæreticum ex Vngaria Monachium secum, vt illam, quam paruula fîdem olim ignorans deseruerat, ille susciperet, perduxit. Duo pagi pulso Lutheri præcone, penè toti post septuagesimum demum annum, ad priscam Catholicorum Religionem retracti. Frequentarunt apud eos Sacramenta hominum millia quinquaginta, exclusis Scholis, & quotidie peregrè aduentantibus, solis Bacchanalibus ter mille centum viginti octo; quatuor supra quinquaginta ad castam viuendi rationem reuocati. Alia in ægros, vinctos, egentes officia Sociorum tam frequentia fuere, vt labor sit numerare.

DOMVS EBERSPER-
gensis.

DVo ab hæresi absoluti; tertius nè ad eam pestè animi rediret, documentis seruatus. Cōiuges cum filio paruulo, illi capitis dolorib⁹, iste mortis discrimine ereptus, cum B. P. N. Ignatii opem implorassent, reliquias attigissent, duoque noster sacrificia pro illorum incolumitate obtulisset. Vnde mater certa indies prece eundem vt patronum veneratur, & in noui partus foelicem successum propitiare studet. Foris fructuosè laboratū, ab animi maculis purgati octingenti. Dùm pueritiæ elementa pietatis in oppido non ignobili explicarentur,

rentur, perinde senes ac pueri didicere frontes Cruce signare, idque tam alacriter, ut cum institutor ad horam fugientem modum faceret, quidam publice exclamaret, rogaretque, uti porro noster in opere tam sancto pergeret, iucundius hoc esse sibi colloquium apparatusimo conuiuio. Dum vicos nostri per hyemem obeunt, à duobus Parochis per ineluctabiles niues equis ad aliquot milliaria sunt deducti; quorum alter aiebat, non se suos, sed Societatis equos dare utendos, ut, à qua probè instructus ad has ex infima sorte ascendisset fortunas. Delzii alio oppido Bauariæ sub Quadragesimæ tempus auditi amplius mille, multaque alia partim pie instituta in Scholis, partim vitiosa correcta.

MISSIO BERTESGADENSIS.

Bertesgaden in Bauariæ finibus, censu & agro prædiues, & illustre cœnobium, S. Augustini alit Canonicos, eosque nobili duntaxat stirpe oriundos. Præfectus inter imperii Principes colitur, qui hodie est Ferdinandus Guilielmo Boiorum duce natus, designatus Colonia Pontifex, qui ut numerum perexiguum Religiosorum integraret, & collapsum vetustate, & temporum iniquitate disciplinam restitueret, petiuit è Sueuia Religiosum, in Dilingana Academia eruditum, qui, dum abesset, suo loco sex Religiosis & tironi, (nec enim plures tùm censebantur) præesset; ad eamque rem petiuit Socios in auxilium, qui non solum Monasterio succurrerent, sed oppidis duobus, cum plurimis prædiis &

diis & villis opem ferrent. Missus est primùm eò Sacerdos, & mox in subsidium alter, ibidemque tres anni partes commorati, primùm ex ipsa domo Religiosa eliminatis vitiiis, multa ad meliorem viuendi rationem reuocarunt, curaruntq; vt vn^o ex Canonicis in aliud asceterium amandaretur, & tirones sex, cooptaretur, qui ad D. Augustini præscriptum viuerent; in triclinio, siquid errassent, publicè, quod antea visum auditumque nunquam, corrigerent. Extinguitur interim morbo ille, qui Canonicus iuxta ac Curio fuerat, & princeps causa, cur nostri primo aduentu prioribus annis, triduo postquam aduenerent, re infecta, domum redire coacti fuerint. Hic ergò morbo correptus, cum indies deterius haberet, necesset vel ex amicissimis eius, qui hominem de suscipienda salutis cogitatione auderet commonefacere: Noster solus re DEO commèdata, ægrum adit, explicat morbi periculum, monet confessionis parandæ; nec frustra; paret monenti, seque id iam cogitasse dicit, sed hætenus multitudine ad seuisentium fuisse impeditum. Quare Pater singulis diebus certa hora ianuam obserat, vt nulli pateat accessus. Suscepit deindè etiam curam morbi corporis, sternit lectum, cibos ac potiones à medico missas parat, leuat iacentem molestia lecti & dolorum, omnia que alia obit officia seruiantis. Quibus rebus ægrum ad eò sibi conciliauit, vt non solum illi confiteri uoluerit, sed se totum eius curæ commiserit. Ter ei confessus est, & monitus à Patre, vt dolores, qui erant graues & acerbi, quot diebus expressè ad Dei gloriam suorumque peccatorum expiationem referret; quod ille fecit sedulo, nec sine magnæ patientiæ

entiæ emolumento. Omnia voluit ex arbitrio Patris facere, nè inungi quidem sacro oleo, nisi quando ei visum esset. Iussus à Patre peracta vntione exhortari circumstantes, obtemperavit eo animi affectu dicendique vi, vt omnibus audientibus lacrymas excusserit. Vltimis diebus noluit nostrum à latere suo dimittere, nec interdium nec noctu, petiitq; subinde sibi pium quidpiam iam legi, iam dici. Hora antè, quàm moreretur, monitus est à Patre spem omnem in Christi Cruce ac morte constitueret, quod dictum tam altè animo inhaesit, vt paulò antè expirationem Crucis se signo munierit. Pìe defunctum noster funebri concione honoravit. Bibliotheca Monasterii lustrata, libri hæretici concremati. Diebus Dominicis ac festis populum ante meridiem concionibus, post, pueros adultosq; frequentes & alacres vtrisque doctrina Christiana imbuerunt, idque per Aduentum & Quadagesimam, duobus plerumque in templis longè disiunctis. In festis tamen aliquandò etiam Catechesis in concionem pomeridianam mutata. Per Cineralia etiam profestis, Mercurii & Veneris, ab vtroque concio habita, & ab altero etiam Catechesis; etsi Catechesis aliquandò per occasionem etiam sæpius in plateis, aut æditui domo instituta est. Per Aduentum non modò in templo, sed etiam domi suæ patres matresque familiars, & eorum domesticos per alta montium dispersos, magno cum labore sigillarim ad confessionem communionemque Nataliciam inuitarunt, rem hîc omninò insolitam. Sed humanitatis officii, & grauibus rationum momentis facile cesserunt, Eademque opera nostri per domos ferè sin-

gulas, imaginibus ab se donatis oratoriola excitaverunt. Alter in tertium usque mensem absentis Ludimagistri vicem supplevit, puerosque rationibus armavit, quibus parentes ad suscipiendam ante Christi Natalitia, poenitentiam & Eucharistiam permoverent, quorum industria postmodum sacris munusculis in Scholis remunerata est. Socii labores suos fructu confessionis solati sunt, septingenti enim septuaginta duo expiati sunt, plures utique futuri, nisi immanitas frigoris, niivium altitudo, & locorum longinquitas volentes retardasset, ut in Paschali postea confessione retulerunt. De tora vita confessi amplius ducenti. Mirum est, quantum apud eos pecuniae ob confessiones audiendas valuerit recusatio, à qua vulgò nostros designaturi, Patres pecuniae contemptores appellabant. Actum aliquando pro concione fuerat contra impias execrationes. Postridie Iudex, qui concioni interfuerat, deprehensum coniecit in carcerem. Datus dialogus feriis Natalitiis spectatoribus octingentis, plerisque omnibus lacrymas excussit, fuitque rogatu multorum iterandus. Comprecatio cum sacro & concione ultimo Hilariorum die, solemni frequentia & ritu celebrata. Ad Pascha poenituerant hominum amplius millia quatuor. Introductus extremae unctionis usus, sacrorum Cinerum ad initiu Quadragesimae, rosariorum, aquae benedictae, Agnorum DEI, quos magno in pretio habere populus coepit, vim eorum expertus in puella, quae appenso Agno consecrato, è Sontico morbo perfanata fuit. Alicubi paganis Catechismus ita probatus, ut à Magistratu Ludimagistrum petierint, à quo iuventus lege-

lege-

legere doceretur, tantum ut Catechistæ plenius satisficeret. Nectantum pueri, sed & grandæui senes inter se certarunt, vtri ad quæstiones propositas rectius responderent, & imaginem victoriæ testem auferrent. Puerorum quoque feruor erat incredibilis. Non pauci, qui longa via ad Parochiam accesserant, finito sacro & concione, impransi, & panis crustulo contenti, pomeridianam Catechesim expectabant, & Patrem abeuntem per horam comitabantur. Alii nulla ratione aut minis detineri domi potuerunt à parentibus, quin sumpto tantum modico pane, aut neglecto, aut cum parentum incommoditate anticipato prandio, ad Catechismum properarent. Impetratum à Senatu stipendium Parocho, qui cœptam Catechesim Dominicis continuet diebus. Dicitur semel de vtilitate signi Crucis, & mox aliqui ianuas domorum & cubiculorum Crucibus præornarunt. Pauperibus subuentum elemosyna, quam Monasterium dedit, atque ita eos ad animarum salutem admittendam induxit. Cippis & columnis, viarum antea tantum, nunc pietatis indicibus, additus pius ornatus. Vicennes discordiæ penitus inter coniuges abolitæ; sacra Synaxis, ut nunquam in comitata ad ægros deportaretur, effectum.

DOMVS OETIN-
gana.

Ecclesiastes, & Catecheseos institutor vtilem Oetingæ operam fecere, mores prauos emendarunt, odia sopiuerunt, chartas magicas aut

Bb 5

vene-

veneno Lutheri tinctas, exussere. Senatus Neottin-
 gensis edicto sanxit, ut quantum esset pueritiæ in-
 fra quintum decimum annum, mitteretur ad Ca-
 techesim, si quis hora, qua sacra lectio explicaretur,
 in viis aut compitis errabundus deprehenderetur,
 rectâ in publicam Morodochii custodiam daretur,
 quod genus ergastuli est humi positum, forum, &
 viam spectans, clathris & cancellis duntaxat circû-
 datum, cætera patens, ut clausi viatoribus spectacu-
 lo sint & ludibrio. Ducti aliquot & visui spectan-
 tium expositi, salutarem cæteris terrorem iniecerunt.
 Quatuordecim millia, quadringenti octoginta di-
 uinum Synaxeos epulum celebrarunt, tredecim
 Lutherum deseruere, inter quos tres virgines cum
 generosâ nobilitatis vidua; cæterus B. Virginis Sum-
 mi Pontificis auctoritate probatus, & Romanæ
 Principi Sodalitatum inscriptus, centum aureis à
 viro nobili donatus est. Serenissimus Maximilianus
 Boiorum Dux nobis de quingentis butyri libris an-
 nuatim conferendis per litteras cauit, Albertus pi-
 eratis causa D. Virginem ter inuisit, ædi nostræ lip-
 sanothecas argenteo emblemate elaboratas dedi-
 cauit. Serenissimi Fratres Leopoldus Austrius Põ-
 tifex Argentinensis, & Bataviensis viginti octo ca-
 dos vini, Ferdinandus triginta misit. Ratisponensis
 Antistes & Augiæ Cœnobiarcha, nos sacris Diuo-
 rum pignoribus auxerunt, ex quibus S. Feli-
 citatis Martyris tibia
 est.

MIS.

MISSIO BRVNDVI-
ana.

BRundunum seu Brunduium, vt hodie appellunt, oppidum Bauariæ publica pestilentia lues inuaserat, & à cæterorum commercio publico edicto proscriptum erat. Vocati PP. iam antea per conciones Quadragesimæ commendati, in populi destituti auxilium, opportunè sanè duo, Mense Octobri, exeuntis anni mille simi sexcentissimi septimi aduenère. Parochus enim lecto affixus fungimunus suum non poterat. Alter ex Adiutoribus laborantibus succurrebat, alter sacris destinatus erat, cathedræ tacebant. Hic primùm conciliata cum Magistratu pro cõcione obmurmurans plebecula. Itaq; populus nouis in templo conuentibus, in foro supplicationibus, aliis studiis pietatis didicit cœlestia curare. Funera nè spectantes terrerent, noctu elata, quibus funebria hebdomadatim persoluta, vti & pro auertendo malo in D. Sebastiani ara sacrificatum. Sodalitas quoque desita, eidem Diuo instaurata. Mense Februario ciuitate metu & periculo mortis exempta, & in cæterarum vrbium communionem admissa, cùm nostri, vnde venerant, redire vellent, per litteras impetrauit Senatus, vti totam Quadragesimam iuberentur manere, quo tempore bis mille ducentos quinquaginta à peccatis liberarunt, quinque hæresi laborantes persanarunt, omniaque officia Societatis magna charitatis significatione obierunt, vt secundum ferias abicum parantes, necdùm dimitterentur. Vouerant in com-

muni

muni grassantis mali incendio geminam supplicationem ad D. Bennonis Monachium, & D. Sebastiani Eberspergam, quibus nostros non solum adesse, sed præesse etiam voluerunt, instituerunt has Mense Maio magna frequentia, ordine, & religione, nostri passim vbique ductores, adhortatores, & publici quidam Magistri morum omnibus succurrebāt. Vbi ex longo itinere domum redierunt, nostros oblata munera constanter repudiantes, cum ingenti gratiarum actione Oetingam remiserunt. Fuit ea res plena optimi exempli, quo nobis mirificum amorem & Principum, & ciuitatum conciliauimus.

EXPEDITIO DONAVER- dana.

DOnawerda, seu Tonauerta oppidum Suediæ liberum, Monachio quinquaginta milibus passuum, Augusta triginta distat. A Catholica religione ad Lutherum, in cōmuni per Germaniam hæreseos incendio, paucis admodum in fide Pontificis manentibus, defecit, Catholicis iura, templa, sacra denique abstulit, vt ultimis annis in publicum supplicandi causa nemo auderet sine capitis periculo prodire: ausos enim corripuerunt, & ad necem vsque multatos tantum non occiderunt. Qua de re questi apud Imperatorem læsi, Fœcilem impetrarunt, qui nomine Cæsaris iuberet reos Imperatori dedere, quòd nisi fecissent, in hostium numero futuros; sed nec præconem Cæsareum, proscriptionem publico ritu proclamantem, audierūt, nec pa-

nec pacati quidquam responderunt, sed ad arma & vim, si inferretur, propulsandam se compararunt. Imperator ergò rem Maximiliano Boiorum Duci, ut in refractarios animaduerneret, commisit; hic sub primam anni hyemem, bello, nisi iussa capefferet, denunciato, simul exercitum, quantum ad urbem capiendam, & hostium auxilia, quæ à Tonauertanis expectabantur, arcenda, sufficere putabat, scribit, & omni armorum genere institutum, agmine compositissimo, ita ut passim velut ad spectaculum concurreretur, in oppidum ipso Decembri Mense immittit; quatuor è nostris impetratos adiungit, qui militi in omnem euentum adessent. Quò post susceptam expeditionem die, cum se miles noster in conspectum urbis dedisset, & instructus equitatus pro ipsis penè portis signum expectaret, consternati hostium animi, & præsentis patriæ periculo attoniti, in medium consulere cœperunt: sed quòd parum inter se conuenire posse cernerent, colloquium petière, ac dum nescio quibus vtrò citròq; elictis, longas sanè inducias rei deliberandæ postulant, Boii, quòd dolo malo trahi tempus nolebant, quartam non amplius horæ partem concedunt; intra quam referret, vim hostis, an clementiam Principis experiri mallent? Circumuenti hostes vltima denunciatione fore se in Cæsaris potestate responderent. Ita ciuitas firma, & propugnaculis tormentisque maioribus, & flumine Danubio munita, quam Imperator olim iusto exercitu per triduum obsesam occupare non potuit, à non amplius septem millibus, sine oppugnatione & sanguine, expugnata & occupata est, quam victoriam, qui humanis

tan-

tantum consiliis, & non presentis potius auxilio
 Numinis partum diceret crederetq; , nã ille parum
 aduersus DEVM gratus memorque esset, si tem-
 poris præsertim, & tempestatis, sub vltimum De-
 cembrem rationem attenderet. Nec enim obsidio-
 ne tum cingi ciuitas propter frigoris immanitatẽ,
 nec vno momento expugnari potuisset, si vel mo-
 dicum defendere hostem, ciues à mœnibus cœpif-
 sent, adeò diuina mens nostris patrocinata partib; ,
 omnem aduersariis mentem eripuerat.

Dùm hæc aguntur, plus ducenti, quos vel odium
 nostrarum partium, vel meritorum conscientia ex-
 ercebat, per auersam vrbis portam se eiiciunt, atque
 aliò in tutum transfugiunt. In his fuere rabulæ seu
 hæreseos præcones, qui nè linguas solum in perfidi-
 am conductas, sed etiam pedes ad fugam exerci-
 tatos habere viderentur, fugitiuorum agmen duce-
 re, quàm claudere maluerunt. Cum deinde ab ea fu-
 ga animaduertent, honestissimi sui nominis, ac
 tanto mendaciorum vsu parti, iacturam se aliquam
 fecisse; in ipsa penè fuga, sui memores, eam macu-
 lam egregii fabularum fullones eluere aggrediun-
 tur. Nam Principi Palatino Apologeticum inscrip-
 sere; & quòd fugerint, haud de nihilo fuisse; territos
 enim se, nequaquam illo Martialium tubarum clas-
 sico, neque ferocientium equitum aspectu, neque
 armatorum legionum aduentu, de statione deces-
 sisse: quis enim Heroum olim hæc terriculamenta
 non spreuit? atqui quòd comperissent, non modi-
 cam Iesuitarum manum, cum illis copiis ingruere,
 hic verò commorari vltra non libuisse, sed salutem
 in exilio quæsisse, quam in patria, vt desperarent,
 Iesui-

Iesuitas (aliorum etiamnum cruore insignes, & à barbarica immanitate sæpè laudatos) effecisse.

Oppido in potestatem accepto, supremus belli Dux, alas equitum duas, totidemque cohortes delegit, quas secum in urbem induxit; cæteras ut maleficio abstinerent, castris continere se iussit: iis copiis forum curiamque occupat. Ibi primò omnium infamem iubet furcam publicè erigi; deinde ad sese omnium civium tela armaque comportari; quod quidem ad eò non recusarunt, ut etiam festinarent. Nec potuit in tam tristi urbis fortuna, non ridiculum esse, quòd videre erat laniones mirè trepidos rogare, iuberetnè inter reliquam armaturam ipsos etiam cibarios cultros ponere; usque ad eò iam non ii erant, qui pridie Cæsarum Principumque ingratis omnia se posse iactitarant. Post hæc compedes nonnullis primariis iniectæ, donec liqueret, quid fieri illis Cæsar vellet. Exarmata in hunc modum ciuitate, præsidioque urbi imposito, quanta maxima potuit celebritate, solemnis supplicatio per urbem indicitur, deduciturque, qualis post hominum memoriam id loci spectata non fuerat. Debit enim vel irata ciuitate fieri, quod peragi olim se propitia non sinebat; cumque urbs perire etiam maluerit, nè supplicantium agmen videret, par erat, ut postea salutem, quàm periisset, videre id cogereretur. Sacra templi supellex (quæ incorrupta & supra expectationem erat) & clauæ ad nostrum Patrem deferuntur, quas profugi curiones reliquerant. Accepta tantisper à nostris ea conditio, ut quoad Serenissimus vellet, conciones illic haberent; ut duo item tresuè Socii interim in urbe degerent, mi-
liti

liti pariter populoque auxiliares. Inde ea nostrorū moraiam amplius annua est. Cæterum euenit, vt Pater è ciue honestissimo natus, ex illo tūm suggestu primus omnium Catholicorum diceret, ex quo meminerat, quinquaginta duobus retrò annis, non nisi funestam coruorum vocem esse missam; quem & longo antè tempore, quàm de bello aduersus Tonauertanos cogitaretur, inter ioca dixisse compertum est, sperare se, res illorum eò venturas, vt ex eodem illo loco ad populum olim peroraret. Verit ea vox in præfagium, cum euenta responderunt. Et quoniam is dies D. Thomæ Apostolo fuit Natalis, tempori ab illis Christi verbis est exorsus: Quia vidisti me, Thoma, credidisti. Quæ quàm appositè ad ciuitatis habitum, quamque utiliter dixerit, testantur viri primarii, qui frequentissimo templo eam Ecclesiastæ orationem approbarunt, certatimque vt describerent, contenderunt. Ad hanc ergò frequentiam accesserunt etiam magno numero hæretici, sed cum alteris, alterisque concionibus plerique omnes adfuissent, sensim super alios alii dilapsi, quòd sua deliria, & somniantium præconum ridicula in nostro desiderarent, ad pagos, quâ poterant, eruperunt. Redeunt nonnulli tamen etiamnum; quos fateri palàm non pudet, probare se nostra quidem scita, ac suis longè antehabere; sed eadem nè sequantur, audacia carere. Quanquam nihilominus septem & octoginta saniori consilio locum dederunt, ex quibus est, qui summa nunc animi constantia, vt gloriatur, cupere se Catholicū; vel auctione fortunarum suorum facta, oppido patriaque excedere, si quo rursus infortunio in veteri

te

rem perfidiæ pestem ciuitas prolabatur. In eadem re non fortior extitit alius, etsi planè felicior. Loci consul is fuit, iam defectus viribus, & grandis natu, octogesimum agebat, qui Sacerdote nostro accersito, gaudere se aiebat, cum in ea ciuitate, in qua olim Catholicus viuere cœpisset, rursus & mori posset. Inde noxis per pœnitentiam procuratis, sacro epulo accumbit, dieque sanctè obito magna omnium ordinum frequentia effertur.

Impensius laboratum in viro nobili, rei que militaris probè experienti, & quod luctuosissimum fuit, nostrarum copiarum non infimo Duce. Commiserat ille nescio quid in leges belli ac disciplinam, quam sancire debuisset, inter primos violarat: Qui reus proinde apud Principem factus, nè exemplo impuniti sceleris, licentiam suaderet, in vincula iubetur duci. Cumque post cognitam causam supplicium instaret, rogat sibi nostri colloquendi fieri copiam. Accersitur Pater, qui hominem haud sanè optimè affectum inuenit, & à supremæ necessitatis nuncio nimis quàm alienum: multa insuper militari libertate dictitantem actitantemque. Eum Pater primùm blandè affatus, mox duriolem sensit, vehementius, demum seuerè adhortatus est, vti sibi ipse consultum vellet, Numen que precibus eniteretur propitiare; etiam se suosque domifacturos, quod res posceret. Secundum ea verba, quæ horam tenuère, disceditur. Reuersus postridie reum lacrymis confusum, & superioris diei impotentiam gemitibus excusantem offendit; dicta, factaque ea à turbati animi æstu, non à liquida mente exiisse; cupere illa indicta & infecta esse. Expūgere se omnem

Cc

simulta-

si multatum memoriam, beneque etiam ipsis hosti-
 bus precari. Laudauit & mentem Pater, ac dein or-
 dine de peccatis confessum lustrauit. Cōfessionem
 se cura est sacra Synaxis; quam tanto pietatis sensu
 participauit, ut eum cibum mortali sibi diceret fore
 supremum; à quo dicto impransus deinceps, & in-
 cœnatus, sesqui alterum diem inter assiduas preces
 exegit; tantum enim vitæ reliquum fuit. Vbi fatalis
 demum lux appetiit, nouus populo incussus est
 horror, cum sub dio iudicium militare, plenum
 antiquæ seueritatis, circumfusa armati militis coro-
 na, constitueretur. Iam reus ad horum iudicium
 subsellia citatus, sistitur; inter quos ipse principes
 partes, ni reus esset, obtinebat; data in eum actioe,
 cum accusatio defensioque duas horas & senis ex-
 cessisset, ritu castrensi magis quam forensi, sententia
 capitalis in eum pronunciat, ut mutilata prius de-
 xtera, vita denique exuatur. Damnato ex belli di-
 sciplina vnus horæ vsura conceditur, qua ad ferrū
 excipiendum se comparet. Inter hæc seducitur è
 publico reus; quem tatisper comitatur Pater, quo-
 ad alii alique fiant pro damnato Magistratui suppli-
 ces; dumque ille lenior non nihil de supplicii rigore
 remittit, persuasum populo est, vitæ gratiam fieri:
 ite repente clamor tota vrbe, damnato viuere licere.
 Aduertit ea vox hominem, & à præsentis funere in
 vitam reducit; circumstant frequentes alii, alii ac-
 currunt, nuntiant, prehensant, gratulantur, iubent
 vitæ securum esse. Abscedit & noster lætus euentu.
 Nondum è foro prorsus discesserat, & iam à Magi-
 stratu reuocatur; iubetur ad damnatum reuerti, cer-
 tum esse mox luiturum; vulgi eum errorem fuisse;
 senon

se non sanè capitis pœnam, sed dexteræ solius multam supplicibus condonasse. Pater eo dicto fulminatus, ad rediuium funus parat redire, præmissis tamen nouæ cladis indicibus. Vbi in mutuos conspectus ventum est, vtrinque triste silentium, & cõmunis duorum gemitus aliquandiù tenuit: subibat nimirũ parum fuisse, si semel oppetiisset, nisi etiam iteratò exanimaretur. Noster tamen prior sese colligere, hortari, vt forti animo etiam hanc alteram plagam perferret, & quando viuere foeliciter non liceret, mori saltem piè disceret; Deumque sibi certè propitiaret, si fortunam nequiret. Paruit moentis; iamque erectior, animum iterata lustratione detersit: post precibus è libello pronuntiatis, Marianum Rosarium de collo suspendit; inde ea vultus incessusque hilaritate in forum iit, vt negares ad supplicium ire: sed quas ille apud se lacrymas compresserat; eas ex omnium occurrentium oculis exprimebat, ita de integro post infelicè hunc errorè, sui miserationè cunctis iniicit. Cõscenso pegmate, quod altius in foro conspiciebatur, se ipse vmbilico tenus renudat, grauique & diserta oratione milites appellat, primam præcipitii sui originem denarrat; rogat, ab eo exemplo, vt viuere aliter discant, si mori aliter velint. Demum osculis Christi pendentis imagini piè impressis, brachiisque in Crucem compositis, ferro occubuit. Coërcuit gregarios milites seuerà hæc in ipsum Ducem animaduersio. Et si coõstãlite fuit aliud quoque militum par, quod mutuis vulneribus, se penè confecit, antè tamen, quàm eorum alter ex plaga decederet, nostri vni⁹ opera fuit alteri reconciliatus. Superstiti dies eodem, quo supra

prà ritu dicitur; at qui is iudicio absolutus, vxorem, quam ad id temporis hæreticam retinuerat, per nostros ad Religionem perduxit.

Serenissimj iussu seuerè arcentur à præsidio scorta, si qua initio fortassis irrupère; aut profectò ipsi eorum amassii militia exauctorantur. Quæ quidem res plurimis Auctor fuit, vt fœtidos amores in nuptias honestas coalescere sinerent. Indidem parilege dimittuntur præsidarii milites hæresi aliqua afflati, nisi cum spem faciunt, re porrò meditata fore, vt resipiscant: Cæterum vniuersè tanta inter pleurosque est nostris adnitentibus morum honestas, vt neget ipse eorum ductor, maiorem aut illi geminam vllis in præsidiis vel castris, ante hunc diem meminisse. Disputant passim aduersus impias Lutheri leges, & pro Ecclesiæ placitis acerrimè propugnât. Sed nimirum vna est plaga, ad quam elingues confestim redduntur, quòd Lutherani peperam prolatis in medium diuinis literis velitantur, ei⁹ armaturæ quia rudes ferè sunt militum animi, accidit subinde, vt à litteris ad pugnos appellent, suosq; patres familiàs pro immodico in Religionem studio non defunctoriè depalment. Habent igitur nostri laborare, vt nimium hunc æstum opportunè contemperent.

Vniuersi, quibus cura fuit, vt se confessionibus piarent, censi sunt, circiter sexcentos octoginta duos. Verno tempore, agmen Catholicorum cum elatis fidei nostræ signis explicatisque vexillis in pagum suburbanum processit, Deoque ex ritu patrio supplicauit: vbi & nostrum pro concione verba facientem audiuit, armata interim cohorte ad so-
rum

rum præsolante. Pompã deinde in Corporis Christi honorem deductam, quæ post grassantem Lutherum prima fuit; cohonestavit cœnobarum ad Sanctæ Crucis in hac vrbe Antistes; qui suis manibus ferculum cœleste per urbem (nescio an liuentibus hæreticis, certè quod vnum olim, & nequidquam cupiebatur, tacentibus ac trepidantibus) gestauit. Iamque eò perducta res, vt huc exteræ etiam ciuitates ac pagi supplicationes decernant, ductaq; per medium forum felicia Ecclesiæ arma ventilent. Rainenses primi, Boii, quarto à Tonauerta lapide, cum vniuersa vicinia id tentarunt; quos præsidium explosis militariter fistulis, obuiam salutauit. Alteri subierunt mille circiter; quos pietas sacri Iubilei tempore, instructa acie in urbem contendere, ibique ad omnia Diuorum templa inuisere subegit. Iã quod omnium propè caput est, & Catholicæ rei accessio in primis magna, id abs re esset non attingere. Conuenit inter aliquot probioris notæ ciues (quinque adeò super vigintierant) vt tempore & rei nauandæ occasione vterètur. Nam vbi se illa Lutheri alluies in urbem infudit, summa æde exturbati pauciores, iidemque meliores; eius vice acceperunt templum aliud longè humilius, atque extra mœnia situm. Visum est ergò ipsis id temporis, quo Princeps Catholicus rerum illic potiebatur, vindiciarum litem aduersariis intendere, & templum primarium iure recuperatorio sibi vindicare. Quare super eo negotio libellum supplicem consensu ad Serenissimum Maximilianum mittunt; qui pro suo in Rempublicam Christianam affectu, magnoperè studuit apud Cæsarem, id vt impetraret. Data secundum

Catholicos sententia, nihil fuit potius, quàm vt tēplum tot rabiosis Cerberorum declamationibus, ac prodigijs cœnis, aliisque iniuriis, etsi non planè exauspicatum, re tamen vera cōspurcatum, à Proëpiscopo Augustano postliminio lustraretur; indeq; nouo curioni solemnī formula cōmitteretur.

In eo dein Confirmationis Sacramentum multis, quâ iuuenibus, quâ adultis iam recens fidei auctoritatis, impertitum. Ludimagistris Lutheranis ad vnum omnibus data missio, nè clanculò vice Prædicantium essent: iis successores dati è meliorum numero, qui careos pueritiæ animos vera pietati insuescere docerēt. Institui etiam doctrina Christiana cœpit: vbi etsi ad primum aspectum vespertiliones horruere; comperto tamen dein, quàm liberaliter aliorum liberi haberentur, quodque incunctis donati abscederent, etiam ipsi tandem sumpsere animos, vt accedere vellent; nec verò consilii pœnituit, quando cum libellis dimitti se conspexerunt. Præter ea, quæ ciuibus militibusque impensa sunt, rusticanis etiam consultum est. Susceptæ enim in suburbanum agrum excursions; quarum alteris supra concionis, & puerorum rudimenta, audita fuerunt confessiones ad trecentas septuaginta; alteris expiati homines quatuordecim & ducenti. In

vicinia Virgines sacræ à nostris pijs identidem hortationes flagitarunt; morem importunis precibus iteratò gessimus,

COLLEGIVM AVGVSTAN-
num.

DVo ex Sociis, post sacrarum meditationum exercitationes, ex quibus magnus in omnes fructus promanavit, ancipiti morbo tentati in dubium nos vitę metum coniecerunt, ambo tamen & ope Numinis, & medici cura revaluere. Tertius inter mensam fragmen ossis peracuti, sub pulpa carnis imprudens hauserat, quod obliquum in gula hærens, nec deicere nec reiicere poterat; surrexit illicò de mensa, vt extra triclinium conatu maiore transversum egereret; cum frustra esset, & iam de vita metueret, voto B. P. Ignatio patronisq; concepto, explicatam repente crustam ossis, quod mirabundi postea spectauimus, expuit, & se mensę reddidit. Cùm publica morbilues in vrbe grassaretur, decreta est supplicatio ad D. Bennonis Sacellum, quod sexto ab vrbe lapide abest, & domi quotidie ad aram D. Sebastiani, octauo quoque die publice res diuina facta, placuit diuinę pietati seruare Socios omnes, quamuis & confessionibus audiendis publice expositos, & ad decumbentes accersitos, placuit & nostros scholarum alumnos, inter medium sæpè incendium mali versatos, tueri omnes. Ciuium funera numerata centum supra mille, ex quibus plerique ex Lutheri Schola prodierant, vti ipsi aduersarii obstupescerent, tam rarò Catholicos efferri. Remisit vis mali ipso die D. Sebastiani, quod ab ipsis ciuibus diligenter obseruatum, nec ab eo die quisquam amplius correptus, ægriq;

post hunc diem plerique omnes cura publica Senatus restituti. Scholę, quod inuent⁹ nostra per oēs vrbis angulos sparsim haberet, ad quartum mensem intermissa; conciones, Catecheses, Sodalitates nūquam. Sacris meditationibus exercitus Patritius è Senatu, ingentem fructum fecit. Ab hæresi absoluti quadraginta sex. Septuaginta serui & ancillæ cum Ecclesia, quam propè deseruerant, confessione reconciliati. Pagus Lucelburgensis totus præter filium Prædicantis, & numerantur sexcenti, ad fidem rediit. Seruis & opificibus, huc ex Catholicorum oppidis agrisque missis, à Principibus cautum, nè in hæresim prolaberentur, prolapsis manus porrecta, vt extraherentur. Ciuibus futuris ius opificii sui exercendi, vxores extra Sodalitium & tributum non hæreticas ducendi, magno labore impetratū. Fraus perfidorum opificum detecta & punita. Pupilli, viduæ, orbi ab inopia & periculo hæreseos defensi. Catholicus inter hæreticos apud ægros in Nosocomiis versantibus, de sacris prouisum, sepultura sancta impetrata. Iubileum ad omnium Sanctorum celebratum, in quo cęli communicantium bis mille sexcenti.

Supplicationibus consuetis in triumpho Corporis Christi accessit nouū & præcelsum pegma, trecentorum aureorum, in publica via ad forum tabularium Fuggerorū excitatum à Generoso D. Marco Fuggero, in quo & Christus in sacro & gemmato ferculo deponitur, dùm Euangelium à Diacono solemniter decantatur. Machina erat rotunda, & in tholum desinebat, suprā cancellata pergula totum opus ambitu cingebat, in qua ex nostro Gymnasio

natio ex cultu Angelorum ephebi, sensim accedē-
 tem Sacrosanctam Hostiam modulato carmine sa-
 lutarunt, præsentem adorarunt, & abeuntem voce
 gestuque profecuti sunt. Spectauit hunc Christi tri-
 umphum singulari cum animi voluptate Serenissi-
 mus Guilielmus Boiorum Princeps, & in Collegio
 nobiscum religiosè prandit, Prouinciali reditum ex
 vrbe perhumaniter est gratulatus, ægrumque ex
 morbo, & ex grauissimis colicæ, calculique dolori-
 bus reualescentem inuisit. In reliquis supplicati-
 bus mutauit nihil, nisi quòd numerus quotannis
 maior censeatur. Quadraginta horarum preces vl-
 timis Bacchanaliorum diebus feliciter hoc anno
 cœptæ, quas Sodalitium Corporis Christi, quod
 nobilitatem Augustanam complectitur, magno
 numero, & frequentia simul condicæ hora sub si-
 gno cohonestarunt. Interuenit & Serenissimus
 Leopoldus Austrius, Argentinenis & Patauiensis
 Pontifex, qui bis ad nos ex itinere diuertit, & pri-
 mum quidem, quod mirere, cum lues publica vrbe
 vastaret, contubernium tamen nostrum non hor-
 ruit, & nobiscum Natalitia peregit, de nocte sur-
 rexit, tria sacrificia audiuit, & Virginis filium reli-
 giosissime sumpsit. Inter publica Religionis nostræ
 opera hoc maxime solemne fuit hoc anno, quod
 sexto & octogesimo anno reuocatum instaura-
 tumque est. Antequam exitiosi Lutheri secta exi-
 steret, ex omnibus Parœciis & Cœnobiis vrbis, sacri
 Diuorū cineres, à maioribus nostris sanctissime cul-
 ti in ædem principem B. Virginis pridie D. Michae-
 lis, quo die summum templum à Cælitibus ipsis ini-
 tiatum consecratumque est, quotiescunque in Do-

minicum incidebat, conferebantur, atque ex edito loco, qui in campum seu forum Marianum prominet, frequentissimo populo ex vrbe tota & suburbano agro cōfluenti, summa cum religione, non secus ac hodie in Antexensi monte, spectandi proponebantur. Anno Christi secundo & vicesimo post millesimum quingentesimum, grassante iam pestifera Lutheri corruptela, & rempublicam Christianam turbante, totoque clero post paucos annos ab vrbe proscrip̄to, desitus hic mos sacras reliquias ostendendi, & octoginta sex annis, vt dixi, intermissus, hoc demum anno est restitutus. Inchoauit celebritatem R. P. Prouincialis solemni concione, qua de cultu & veneratione reliquiarum copiosissimè differuit. Et cū aliàs gratisimus populo eius esset aspectus, quem sex & triginta annos antè docuerat, tū gratiorem fecit orationem commodissimam in eam ingressus, cū diceret, par esse & decere, vti de re perantiqua & annosa, annosus & incanus senex (septuagesimum enim superarat) verba faciat. Exposuit deinde antiquissimum & ab omnibus retrò seculis sacrorum pignorum colendorum vsurpatum ritum & vsum, quem amplissimis sacrarum litterarum tabulis, ac PP. priscorum auctoritate confirmauit. Secundum coucionem in veteri Odæo templi, tabulatum ac veluti tribunal extructum, noster ordinarius in summa æde Ecclesiastes conscēdit, & cœpit de re præsentī pauca præfari. Deinde recitato ex scripto primæ DD. classis elogio, quæ pœnitentium fœminarum viduarumque & virginum ordinem continebat, prolata sunt earundem ossa è sacrario, & populo infrà stanti o-

stensa,

GERMAN. SVPERIOR. 411

stensa, quæ noster ex charta docebat, cuius Diuini
 Diuæq; esset, quæ videnda exhibebantur. Primum
 omnium Sacrosancta ceruix Mariæ fuit Ægyptiæ,
 quæ in nostro templo colitur, ac deinceps ordine
 eodem reliquæ aliarum. Finita prima classe, cho-
 rus Musicus interualla & discrimina Sanctorum di-
 stinxit. Mox rursus Anagnostes celebres confes-
 sione Patres laudauit, eorumque sacros pulueres
 aureis argenteisque arcis & ferculis clausos, popu-
 lo verbis aperuit. Secuta est hos purpurata Marty-
 rum phalanx; deinde D. Apostolorum Collegium:
 tunc Patronorum ac Tutelarium vrbs, Lucij, V-
 dalrici, Afræ, Hilaræ, Narcissi, Symperti, & qui hinc
 vixerunt, aut pro Christo occubuerunt. Habuit &
 D. Virgo post hos singularem locum, ac post illam
 S. Crucis, & æterna Christi tum vitæ, tum necis
 monumenta. Demum ab infulato Præsule Sacro-
 sanctæ Eucharistiæ (quam in æde S. Crucis colim⁹)
 memorabile prodigium, ter in clamato salutari Ie-
 su nomine, videndum & adorandum populo pro-
 positum. Tenuit hoc spectaculum visores amplius
 tres horas, & quod obstupescas, nihil sequentibus
 feriis obstreperunt Lutheri blaterones. Obiti
 quoque extra urbem vici, lustrata oppida, expiata
 sacrarum Virginum cœnobia, conciones & adhor-
 tationes habitæ, pacificationes factæ. Pagus est op-
 pido Bauariæ proximus, in quo Lutheranus de-
 clamator, non solum commissa sibi ouilia peruersa
 doctrina corrumpebat, sed in oppidum etiam semi-
 na impietatis occultè spargebat. Effectum per lit-
 teras, vt non solum lupus à caula Christi arceretur,
 sed etiam Catholicus pastor immitteretur. Gym-
 nasium

nasium V. Calendas Februarii extincto prorsus infami morbo auditoribus patefacto, collectæ discipulorum reliquæ ceterum septuaginta, nunc quem ante morbum habueramus, numerum plenum quadringentorum recensemus. Ad disciplinam Gymnasiai nostros Auditores studiosè reuocauimus, quam dùm vnus quidam ex Rhetorum catu contumaciter refugeret, ferulæque manum subduceret, eodem die, quo pœnas fugit, ab ignoto linteone semipotus lethalem plagam accepit, ex qua postridie decessit. Aperta Numinis vindicta simul & clementia adolescentem prosequente, quæ minus pius, nec enim Sodalitium B. Virg. vnquam est ingressus, & refractarium morte multauit, & tamen passa non est, eundem in expiatum è vita abire. Accersito enim Sacerdoti nostro omnes conscientia labes aperuit, viaticum ad cœlum, sacram Synaxin sumpsit, & in votis ac precibus animam Conditori commendauit. Multa animo rectè destinarat alius, sed destinata tardius exsequutus, in vltimum vitæ discrimen incurrit. Missus erat ab hero negotiorum causa in pagum quarto ab vrbe lapide remotum. In itinere cùm in vmbrosam conuallem circa occasum solem incidisset, à latronibus exceptus iussus est dare pallium; negantem vrgere illi, minari, circumstiteret. Expedit iuuenis ferrum, vestem pedibus premit, opem Dei, Deiq; Matris magno clamore implorat, venit ad manus, pugnatur ad semihoram, perstrictus leuiter extremo licarij mucrone secundum supercilium noster bellator dùm in pectus aduersarii telum infigere conatur, coxendicem traicit, atque in solum deponit. Restabant

stabant duo, qui non tam pro veste iam, quam ipsa vita pugnam instaurant, sed ne Hercules contra duos; graue fuisset quamuis valenti diutius certare duobus, nisi in vltimo discrimine vidisset equo vehementem cum pedite seruo accedere, cuius opem non vanis precibus expertus est; subito eques fistulas ferreas promit, ictum in praedones destinat, & occidisset absque mora, nisi proiectis armis ambo in pedes procubuissent, supinisque manibus, & infirmis precibus veniam sceleri vitamque, ipso nostro milite deprecatore, impetrassent. Solis ergo pugnis ad satietatem contulis ac depositis; noster viator cum viro nobili, qui suppetias illi venerat, coeptum iter prosequutus feliciter absoluit. Fuit haud immemor neglecti propositi sui iuuenis, quod nouis votis confirmauit.

Iuerat quidam supplicatum ad suburbanam Virg. Lauretanæ Aediculam, vt agro & iam in vicinia mortis versanti salutem impetraret; impetrauit, & domum reuersus saluum inuenit. Prodiit hoc anno ex Collegio nostro Aula sancta, vitas S. Pulcheriæ, Theodolii iunioris, & Eudoxiæ coniugis complexa, & Serenissimæ Elisabethæ Maximiliani Boiorum Principis coniugi dedicata. Hortus Collegii geminis vtrinque muris clausus; erectum à fundamentis valetudinarium, impositum eidem hybernaculum & Museum, in commnem hyemis usum; tota moles octo conclauibus absoluta est. Templi quoque supellex aucta statuis duabus ex argento factis, D. Martini Pontificis, quam centum aureis curauit ad D. Mauritiū Canonicus, vir singulari erga nos & pauperes studiosos liberalitate; & D. Lucii, ex

cii, ex Britannorum Regibus oriundi, qui primus
cœlestem Euangelii legem Augustanis promulga-
uit; hanc Collegium ex piorum collata stipe, eadem
cum illa magnitudine & precio Diui reliquiis in-
clusis adiecit.

COLLEGIVM LV CER-
nense.

LVcernæ R. P. Theodorus Busæus Visitator,
Prouinciam lustraturus, cæpit ipse primùm
sacrarum meditationum silentio se commit-
tere, dein præscriptum à R. N. P. Generali munus
feliciter inchoauit. Adfuerunt ex templo proceres
Lucernenses cum lautitiis, quibus & venientem li-
beraliter exceperunt, & abeuntem adiecto comitatu,
prolixoque viatico, prosequuti sunt. Idem Magi-
stratus erga alterum Patrem valetudinis recupe-
randæ causa missum, se munificum exhibuit, cum
in medicos & medicamenta sumptus copiosè fe-
cit. Sacra apud nos obierunt amplius viginti millia;
hæresin execrati tres & triginta. In templo nostro
hoc primùm anno à recens creato Rectore, doceri
cœpta capita doctrinæ Christianæ. Quod ad eò pla-
cuit Magistratui, vti Senat^o edicto cauerit, ne quis p
id tēpus suos in foro liberos vagari pateretur. Quin
& subsellia & cathedras ad concertationem fieri
curauit. Vestiario quoque sacro locum nobis con-
cessit, cum adhuc è Collegio Sacerdos rem diuinā
facturus per templum, qua longissimum est, per-
q; confertū populū penetraret. Aëgris oratio, mor-
borum lenimētum, adhibita prope quotidie. Quin-
tum

tum annum iacebat miser humi in arborum folia abiectus: & omni membrorum vsu, præter brachium dextrum & caput, destitutus. Tanta patientia, vt exemplo posset esse seculo. Peregrinus duplici malo hæresis & mortis vicinæ laborabat, quam leuiter aggressus noster cepit, & in cœlum post alteram horam expiatum transmisit, vsque adeo nullus est salus desperanda. Capitis reos, & ad triremes damnatos inuisimus. Reus ad supplicium raptus & fractus animo, ita mox cõfirmatus est, vt non mortem, sed mortis causam, malefacta horruerit: Deoque ac Magistratui nullum finem agendi gratias fecerit, quod tam breui & leni supplicio, tam grauia piacula expiare posset: mouit lacrymas & admirationem repentina hominis immutatio, vt beatum predicarent, qui per eam infamiam famam corrigeret, & cum cœli optima spe decederet.

Foris nostri audierunt trium hebdomadam excursionem mille ducentos nonaginta quatuor. In pueritia quoque instituenda multum operæ positum. Et iswili, propter Sacram Eucharistiam olim à grege pecudum adoratam, celebriloco, sexcenti per confessionem Deo, quatuor per fidei professionem Ecclesiæ reconciliati. In eremo D. Virginis ad dedicationem tēpli à Cœlestib⁹ hierarchis quondam consecrati, intra quartum decimum diem nostris illuc à Præsule Cœnobii accersitis, sua peccata millia quatuor aperuere, quinque se Catholicis adiunxere. Denique variis in oppidis, cœnobiis castris præter conciones, Catecheses, adhortationes, à Sectis alienis ad Catholicam disciplinam extrà superi⁹ enumeratos, eruditi quinque, animos confessione purgarunt millia nouem & trecenti. Pu-

Puellæ conjugum fortiendorum curiosæ, humi speculum defodere iussæ, & post triduum effossum inspicere: agrè tertiam lucem præstolatæ benè manè ad locum egrediuntur, destinatorum sibi maritorum facies cupidæ videre; cùm ecce tibi monstrum im mane, ingens, cornigerumque, Amonem Ægyptium diceret, intuentur; nec diutius moratæ, abiecto vitro trepidæ domum recurrunt, & Sacerdotem nostrum super eo facinore consulunt, qui cœlestem illis sponsum ostendit, quem amarent, æternumque possiderent. Sacerdos officio & oculis & opibus defunctus, in Xenodochio morabatur, quem oppressum mœrore, & tristes animo cogitationes voluentem, de nocte forma præpotentis amici aggressus dæmon, ad ruinam & præcipitium inducere conabatur, triduo ante apud nostrum labes animi extersisse, rectà cœlum subiturum, si ex alto se in terram saltu daret, cùm ille non deorsum, inquit, sed sursum ad cœlum itur. Senatus argumentis haud vulgaribus suam erga nos beneuolentiam commonstrauit, cùm simul Collegii, templi, scholarum, & horti suburbani certam & stabilem possessionem publicis tabulis confirmauit. Ciues rem familiarem ducentis aureis subleuarunt.

COLLEGIVM FRIBVR-
gense.

DVo Candidati Eloquentiæ ad Philosophiam Christi in tirocinium Societatis Landspergam profecti; vnicus alter viduæ, alter item vnicus vidui: vtrumque parentes ipsi à filiis inducti Socie-

dam subinde magna cum spectatorum voluptate dedimus; hanc æmulatus indigena quidam cum vincere nos apparatu studeret, & in scenam cum grege suo prodisset, feliciterque actum inchoasset, & verò ad finem propè perduxisset, accidit, ut sub ipsum ferè plausum res tota verteretur in luctum, quando proscenium malo tibicine fultum corruens, puerum interceptum elisit, & comœdiã in tragœdiam mutauit. Circa Soteria Christi sacramenta excepti nongenti, libri malæ notæ flammis emendati, aliaque Societatis officia sanis, agris, pro more præstita.

Studium Antistitis & populi mirum erga nostros inde discitur, quòd cum Visitator Prouinciæ cum Sociis adueniret, quærerent quid id hominum esset, quid sibi vellet? Si veniret Iesuitas auocatum, velle se aduentores lapidibus exigere. Bonæ profectò spei minæ optandæ iis, quos mala fides in nos armat, per quos hætenus stetit, ne lues hæreseos tota è medio tolleretur.

COLLEGIVM OENI- pontanum.

Opportuno hîc consilio factum, ut Euangeliorum, quæ pro concione explicantur, vsus, ordini Romano cum in vrbe, tum in agro conformaretur. Obtulit & charitatis exercendæ nobis ansam excitatum alicunde incendium, cum pulueris nitrari pistrinum subitò conflagrauit, quo in tumultu flammæque furore, dum eiciendæ supellectili impensius incumbitur, quatuor igne

origine correpti. Praefectus ipse molæ cum minimo natu filio. Pater intra biduum absumptus, natus ad duas tresvè hebdomadas prouixit, qui post acerbissima corporis vndique ambusti tormenta, morti iam propinquus, Christi de Cruce pendentis imaginem admodum piè exosculatus, manibusque fauciatis arctissimè complexus, nihil æquè sibi dolere ait ac peccata, vt præsentibus innocentia perspecta, ruborem incusserit simul, & lacrymas excusserit, qui ob maiora fortè crimina minùs se nouerunt sollicitos. Bis nostris cura demandata à supremæ curiæ Senatu inspiciendorum & censendorum librorum, qui Augusta Venetias vehabantur, an hæresis veneno essent infecti, aut meritò aliàs prohibiti. Quos nostri reiecerunt, eos & ipse suo calculo improbauit, nec passus est in Italiam deportari, idque iussu Serenissimi Archiducis. Pietatis opera conatu nostrorum promota. In quibus haud iniuria illud numeratur, quòd indulgentiæ iis impetratæ, qui Eucharistiam, dùm ad ægrotos defertur, publica religionis significatione prosequuntur. Ab hæretica prauitate ad Catholicam veritatem traducti sunt tredecim.

Ausum donis Collegium aureis sexcentis, templum sacra veste, & pecunia trecentorum aureorum.

COLLEGIVM HALLENSE.

HAlæ ad Oenum concionibus effectum, vt in rogum efferrentur hæreseos damnati codices. Statua Christi de Cruce pendentis facta

Dd 2 gra

cra intra oppidum & ædiculam Lauretanam haud
 procul inde sitam, & ad exemplum Archetypæ fa-
 ctam, collecta piorum stipe aureorum quinquagin-
 ta, erecta, viatoribus & comitantibus pietatis mo-
 numentum. Degener filius parentem ad vltima
 properantem solus affligebat, pro cuius ingenio e-
 mendando salutarem litari hostiam à nostro peti-
 uit: Nec eo promisso contentus, quem viuis ad of-
 ficiū reuocare non poterat, mortu^o incurrit, ter-
 ruitque tam diu nocturno strepitu, quoad ille po-
 sitis vitis virtutis iter ingressus, nouam viuendi ra-
 tionem institueret. Ita alius triplici sacrificio mani-
 bus inquietis pacem impetrauit, & suam simul cō-
 scientiam persanauit. Correctus error quatuor hæ-
 reticorum. Templi nostri fundamenta festa cum
 cærimonia, S. Gregorii Cœnobiarcha, præsentem no-
 bilissimorum procerum corona, IV. Calendas Ma-
 ias collocauit. Sacra Diuorum pignora, quæ in Pa-
 rochia seruantur, præterito anno è situ & squalore
 protracta, & auro argentoque vestita, hoc iterum
 (intra octogesimum nunquam visa) sunt populo
 pro exedra in forum prominente, magna cum re-
 ligione, eodem ferè ritu, quo Augustæ, spectatum
 exposita. Sacræ vestes futuro templo consecratæ
 non pauca, aliaque Collegio dona, beneuolentiæ
 argumenta data. Serenissimæ Ferdinandi Archi-
 ducis sorores illustrarunt idem, quando ad nos vi-
 serunt. Serenissimi Principes, magni Pontifices,
 Leopoldus Austrius, quatrimum apud nos, velut
 Sodalis diuersatus: diuertit & germanus eiusdem
 Maximilianus ex Italia redux: Cardinalis item Me-
 linus Pontificis Max. legatus, cum minoribus Pon-
 tificibus

tificibus duobus; salutavit nos etiam, eiusdem Pontificis nuncius Episcopus Vercellensis. Qui omnes omnia nobis officia humanitatis exhibuerunt.

COLLEGIVM BRVNTRV-
tanum.

Bruntruti ad amplissimorum beneficiorum fructum in cælo metendum, abiit Iacobus Christophorus Blarer, Pontifex Basileensis, Templi, Collegij, Gymnasij, Syntrophij Auctor, conditor, altor. Lecto affixus, ubi de vita medicos seuerius iudicare sensit, enimvero publicas curas vigiliamque communem putauit remittendam, ut Deo sibi que vacaret vni. Patrem nostrum, cui conscientiam credebat suam, noctu diuque sibi adesse voluit, sæpius in illius aures peccata deposuit; sæpius de illius manu SS. Eucharistiam cepit: Semper eius nutus sequutus omnes. In morbo nulla conquerentis animi signa, nullam dolorum significationem præsetulit: hoc tantum, ubi de more Princeps appellatus est, respondit, ô me Principem, ô qualem modò Principem! mortis, inquam, mancipium, terram, puluerem, umbram, nihil. Interim conuersus ad vitæ auctorem Christum, de Cruce pendentem religiosissimè complexus pectori apprimebat, oscula figebat, monebatque lectum adfistentes, ex lege Christi: Operarentur dum lucem haberent; omniumque preces & vota exposcebat. Signabat etiam ex libello certas preces, quas in supremo vitæ tempore à nostrate cuperet sibi pronunciari. Erant eius pij libelli non tantum hora-

rum Canoniarum, sed tres alij, ad eò usu detriti, vt exesa litera oculorum fugerent aciem, testes assiduarum precum, quibus impetrauit à Deo, vt maximarum rerum molitiones feliciter exequeretur. In summa enim temporum iniquitate, difficillimam Episcopatus provinciam suscepit, annisque tribus & triginta ita administravit, vt rem illic Catholicam tantum non ab interitu vindicaret. Multa passim oppida pagosque vel recuperavit, vel ab hæresi repurgavit: quæ omnia sigillatim in laudatione funebri in litteras publicas missa copiosius enarrantur. Vixit annos LX. XIV. Calendas Maij à morte ad meliorem vitam est profectus. Octavo post obitum die ex arce sacratio in ædem nostram funebri pompa delatus, & cryptæ, dudum ab ipso Principe ad gradus summæ aræ designatæ & conditæ, illatus. Ter vario tempore optimo parenti est parentatum, ter dictum à nostris elogium tribus linguis, Germanica, Gallica, Latina, Parietes templi lugubri carmine suum conditorem fleuere. Lacrymæ typis consignatæ, & in orbem sparsæ, benefacta Principis æternum testabuntur. Enimverò vt lata plurimum tristibus contaminantur, sic & subinde tristitia lætis temperantur. Occasum fundatoris nostri vt ferremus moderatius, fecit eiusdem Principis nepos Guilielmus Ringgius, communibus suffragijs in mortui auunculi locum suffectus. Non ante sanctius Canoniarum Collegium in suffragia ire, punctisque nouum designare voluit præfulem, quàm vniuersi apud nostros contractas in animo noxas emaculassent. Magnam hæc noui Antistitis optata sperataque creatio, bonis omnibus

bus asperfit quidem lætitiã, nescio tamen qualidiorē nostros Sociorum animos perfuderit voluptate. Lectus enim ille est, qui pluribus annis Dilingæ, Herbipoli, contubernalis nostra formatus manu, eas præ se magni semper tulit animi notas, ex quibus prudentes magnam futuræ dignitatis amplitudinem præfagirent. Tertiã à Sacrorum Comitiorum die, cum Collegium Gymnasiumque non sine beneuolentis animi ad nos inclinatione lustraret, quod facere debuimus, nouos titulos nouo Præsuli sumus gratulati; studia, sicubi opus etiam, opellam nostram in animorum procuranda salute detulimus. Et Gymnasij ephebi classium distincti symbolis suas partes non passi sunt desiderari, noui honores nouo Principi vt bene euenirêt, bene sunt precati. Princeps paucis gratulanti sic respondit nostro, vt quàm præclaram de Societate in animo foueret opinionem, facillè emineret, illumque vt dignitate Pontificia, sic virtute beneuolentiaque in Societatem singulari defuncto Antistiti successorem gauderemus. Potestatis habenas incepturus moderari, a Numine felix putauit principium esse captandum. Quadraginta horarum comprecationem hunc in finem instituit, cum per vniuersum Diœcesim, tum in nostro templo; sex ipse horas, Canonicis, Patribus, Aulicaque comitatu stipatus, in oratione posuit. Sæpiuscule in æde facit Societatis; sacrasque Christianorum populo, discipulisque epulas dispensat. Sui imperij lustraturus fines, quando subiectos sua in verba iuratos auditum ibat; de nostris Patrem habuit secum, quem pro suggestu dicentem audire, cuique conscientiam

tiam credere consuevit.

A mortis discrimine duo propius abfuere, non morbo sed fulmine, non tam iſti, quàm afflati. Quæ res vt acciderit, cùm haud careat Numinis prouidentia, exponam. Diu cœlum æſtius caloribus arſerat, tandemque in nubes coactum, horrendo tonitruum fragore, mugire, crebris fulgetrarum ignibus micare, maximo turbinum impetu imbres præcipitare, inter diem noctemque vix discrimen cernere, cùm ecce tibi procella repente detonat, templumque noſtrum petit, & Chriſti pendentis effigiem altari imminentem ferit, caput reuellit, reuulſumque diſijcit, corpus hiantè rima ita findit, vt à Cruce tamen, quamuis ſolutis brachiorum manuumque clauis, non remoueretur; pegma altaris inauratum paſſim lambit, & turpes inurit notas, delabitur inde in Sacerdotem, (tùm ſacris operantem & Dominicam precationem pronunciantem) turbinisque vapore inuolutum corripit, & humo leuatum ab ara quinque pedes, in cancellos altaris ingentes abiicit. Ruentem proſtratus antea miniſter porrecto brachio neſcius excipit. Populus Sacerdotem in fumante flammanteque globo iacentem ſpectans conclamat, accurrit, magnamque lactis copiam ad opprimendam flammam, qua putabat ardere omnia, adfert. Pater exanimatus, vbi parumper ſe colligit, ſolicitus de SS. Hoſtia, quærit an ſalua ſit, leuatusque inter brachia Sacerdotum, cernit omnia integra, niſi quòd vis tempeſtatis pallam ab immoto calice decuſſerit: rem ergo diuinam peragit, & peracta reductus ad Collegium, poſita veſte, videt à medio pectore, quæ Vir-

ginis

ginis imago cum Agno consecrato desinebat, rubentem conspicit lineam ad imum vsque dextri pedis vestigium pertinentem, quæ intra paucas hebdomadas è rubro in album conuersa penitus euauit. Nulla etiam in turri, quam icerat, flamma hæsit, nulla in templo: totus cœli furor intra metum & timorem stetit; an Pater qui tum sacrificauit, suo pectore irati fulminis & Numinis telum excepit, ne in populum aut urbem grassaretur? Certè quo die de cœlo tactus est, uti & præterita nocte dieque, veluti quod accidit ominatus, & ne quid grauius eueniret, deprecatus, facile centies illa Christi supplex ingeminauit, dimitte nobis debita nostra. Et illa, ex Litanijs, A subitanea & improuisa morte, libera nos Domine: Per Crucem & Passionem tuam, libera nos Domine.

Adiectū octiduum ante studiorum reuocationem, ut cum iisdem redeat spiritus ardentior pietatis. Iisdem asceticis, præter nostros exculti duodecim, Parochus & Parochi Vicarius, Barones duo, Religiosi octo suo cum Præsule. Conciones ad populum, ad Principem, ad iuuentutem nostram, ad puenitiam in Catechesi locum & fructum tenuère. Duodecim Lutherō renunciarunt. Puella vsum vocis aqua lustrali hausta recuperauit. Ex agro quoque vicino collecta seges. Marchionis vicini vxor cum toto gynæceo Cœlesti epulo post elutas confessione maculas, refecta: nobile Parthenotrophium cum Antistita iisdem sacris expiatum. Noxii tres, & ex tribus dæmoni vnus deuotus, ad spem vitæ melioris excitati, ossifragium pectore constanti pertulerunt. Mimus seu momus, qui petu-

tulanti lingua bonos publicè verbis & verberibus malè multabat, improbos laudibus, ex more, die DD. Innocentibus sacro extollebat, proscriptus; nonnulli deserta hæresi se Põtificis auctoritati subiecerunt.

Matrona religiosissima templo candelabra duo præalta, trecentis aureis comparata dedicauit, quæ nomen suum libro vitæ inscribi, non chartis illini voluit. Calix vestisque sacra ab alijs collata.

COLLEGIVM RATISPO- nense.

DUm hîc conuentus imperij Principum per Legatos ageretur, nunquam hospitibus Collegium caruit: admodum viginti inascetica P. Ignatij se volebant abdere, si Collegij angustijs non fuissent exclusi. Ferdinandus Austrius Styriæ Carinthiæque Princeps, Cæsaris loco Comitiorum loco Præses, veluti publica mundi lampas, omnes in sui admirationem, vitæ morumque sanctitate conuertit; octauo quoque die contractas animi labes, apud ordinarium Societatis Patrem, quem secum adduxerat, confessione absterfit, rem diuinam omnibus modis procurauit, siue cum anni exordio apud nos in templo & triclinio versatus est, siue cum publica templi celebritas ageretur, symphonia cœlesti nos populumque exhilarauit, & cum socero Guilielmo Boiorum Principe ad religiosum prædium nobiscum accubuit. Verno leuino talia edidit virtutis documenta, quæ meritò posteritas in aternitatem mittat. Pridie Parasceues

cœlesti pastus alimonia magno animi sensu, vt se-
 per, cum in summa & de quaternas admodum horas
 in diuinis rebus posuisset, domum redijt hora an-
 te meridiem, vbi eū tredecim pannis & annis ob-
 siti viri præstolabantur. Ingressus, eos sedere ius-
 sit: tum singulis in mensa perpetua collocatis, or-
 bem ligneum, cochleare, cultrum, salinum, vini
 congialem fideliā cum cyatho iridem impleto
 apposuit. Quaterna fercula solus singulis antepo-
 suit, eleganter ordinando, & curiosè ecquid rectè
 parata essent, inspectando. Missus autem fuit non
 vulgaris, & Principi non fastidiendus. Postquam
 senes è quatuor illis catinis, quod commodum fu-
 it, carplere, sub atæ sunt è mensa scutellæ à dapife-
 ris, inque lignea panaria seu arcas ad singulorum
 genua sedentium, sub mensa positæ, studiosè cum
 ciborum reliquijs collocatæ: mox alia quatuor fer-
 cula Princeps, intulit & assurgere sapius reuerentiæ
 causa volentes, humanissimè quietos esse iussit. His
 eadem ratione remotis, alia quinque adstituit, &
 vbi visum fuit, condi iussit: tredecim accubitori-
 bus dena trina fercula sunt apposita. Postquam ex-
 empta fames epulis, tibialia iussi sunt exuere. Tum
 Diaconus Attalica veste fulgens Euangelium de-
 cantare: Princeps verò, cum ad ea verba, quibus
 Dominus vestimenta posuisse, captoque linteo se
 præcinxisse memoratur, peruentum esset, & ipse
 gladium discingere, linteum sibi circumdare, humi
 pronus procumbere, astans in genua, pedes paupe-
 rum senum lauare, extergere, osculari, omnia ve-
 ré & serid. Quid assidentes senes, cæteri que cir-
 cumstantes aulici? stupebant admiratione: etiam
 ijs Dy-

ijs Dynastis, qui adhuc procul erant à regno Dei (nam sunt in ea familia spe emendationis) lacrymæ profluebant. His ita peractis surgit Ferdinandus, singulos nigro in vestem panno donat, iniicit eorum collo folliculum, in quo argenteus nummus recens, aurei precio conditus fuerat: dextram porrigit, ea vultus serenitate, vt verissimis ex affectibus ea data donata fuisse facile sit intellectum. Ad hoc duos singulis satellites attribuit, qui cistas pinguis donis oneratas domos portarent, senibus sequentibus viamque monstrantibus. Hæc isto die: sequenti, solennis supplicatio pro more est habita, tempestate satis aspera. Hunc pium cætum decorauit quoque Serenissimus cum familia & Dynastis, Crucem præferente (quod hîc non amplius nouum) summi templi Præposito, vtraque congregatione B. Virginis comitante, & cætum Angelorum lugubria canentium ductante. Princeps autem in omnibus templis nuda humi contempto puluino genua fixit, & aliquamdiu precatus, imaginem Christi in Crucem acti, ante ora omnium est osculo veneratus. Eodem die noster quoque Episcopus ad sepulchrum duodecim senibus lauit pedes, annuo solemnique pietatis exemplo. Ad Principis sui mores composita aulica officia, nos docuerunt, quantum in virtutibus progressum fecissent, & quanto animi ardore Numen colerent, cum ne nobis quidem in contentione pietatis concederent. Noster Orator Ecclesiasticus de Ecclesia pro concione non sine victoria disputauit, quando septem supra triginta manus dedere, nostraque signa relicto Lutero sunt secuti, inter quos nobiles duo,

duo, Saxo alter, alter Boius. Ad eandem rem libelli quatuordecim in vulgus editi, erroresque aduersariorum refutati. Quo nomine postularunt ream Societatem apud Serenissimum Ferdinandum Comitiorum arbitrum Saxones, & horum confortes hæretici, nostros esse pacis & publicæ tranquillitatis perturbatores, vulgare perniciosâ & seditiosa volumina, quibus Rempublicam perturbemus. Serenissimus Ferdinandus non parùm Societatis causa sollicitus, vt sibi auctorum seditiosorum nomina sigillatim in scripto ederent, vt in hos pro suo iure animaduerneret, petiit. Nominarunt illi defunctos Ederum, Pistorium, & Fabricium, & alios omnes, nullum è Societate. Itaque tota in illos calumnia cum ingenti Principis gaudio recidit, nostrique absoluti, & Societatis innocentia declarata. Qui ad sacrum Tribunal rei sistuntur, non antè absoluuntur, quàm confessionis tabulam à nobis testem vitæ prioris correctæ auferant. Eadem tabula petitur ab iis, qui singulis anni quadrantibus ad sacros ordines confluunt. Sacrum Eucharistiæ ferculum non solum ad ægros, quod hoc anno singulari cum veneratione in contiguo vrbi oppido institutum, sed etiam ad custodias, comitantibus è Senatu duobus, quod ex antiquo vsu reuocatum, magno exemplo publicè defertur. Habent Christo honorem non Catholici tantùm, sed Lutherani quoque passim in viis in genua procumbentes. Omitto depulsa à desperatis, aut alioqui à malo genio diu noctuque vexatis, vltimis proxima pericula. Fœminæ duæ, altera domus & patriæ, altera cum patria etiam hæreditatis epimæ iacturam facere maluerunt,

luerunt,

luerunt, quàm salutis & religionis, ad quam dese-
 rendam assiduè impellebantur, Gulam alius laqueo
 frangere tentarat. Ruptoque fune aut soluto, casu
 planctuque corporis vxorem excitabat, quæ ia-
 centem solata dum in pedes erigit, ille de manibus
 elapsus, in hypocaustum properat, & arrepto cul-
 tro iugulum iteratò ferit, largoque ex vulneribus
 cruore manante, infelix defectus viribus in terram
 fuit. Vxor exanimata vulnerarium accersit, ac de-
 mum, vt omnia apud hoc hominum genus præpo-
 stère fiunt, animi quoque medicum, qui in sangui-
 ne volutatum suo offendit, mente sensuque desti-
 tutum. Inclamanti tamen sapius, & signa bonæ
 mentis poscenti annuit tandem Patri, & à noxiis
 liberatur, sacroque oleo imbuitur; altero die rece-
 pta spevitæ etiam sacram Synaxin sumit. Omnia
 hæc in hæretica domo apud inquilinum peracta
 sunt. Nostri ergo Sacerdotis dicta carpere nonnulli
 ausi, & à Patre refutati, è conspectu se velut elin-
 gues & victi, vt olim, qui infelicem adulteram ad
 Christum detulerant, subdixerunt. Nostro rece-
 dente inuadunt rursum agrum, & sermonibus de-
 prauant, vt non nisi magno labore potuerit in viam
 reduci, qui saluus iam & integer nullum facit fi-
 nem nostræ pietatis depradicandæ. Collegio Se-
 renissimus Ferdinandus Austrius vinum obtulit,
 quod trecentis triginta aureis erat emendum. Le-
 opoldus Ferdinandi Germanus, Argentinensis &
 Patauiensis Pontifex, vas item quinquaginta aureo-
 rum. Illustrissimus Princeps Leuchtenbergius no-
 bis geminum epulum instruxit, & conuiuas Epi-
 scopum nostrum, Cæsarique primos à consiliis ad-
 hibuit,

hibuit, idemque templum serica veste & signo sacro ornauit. Vota sacra fuere diuersorum supra aureos ducentos. Vicit tamen omnium liberalitatem non precio, sed animo. cuius Ratisponensis annos nonaginta natus, qui abiturus è vita nos ex asse hæredes scripsit, omnesque opes suas, hoc est, quinque florenos, templo consecrauit.

MISSIO IN SILVAM HER-
cyniam seu Bauari-
cam.

Non hocdemum anno itum in antiquam siluam, sed reditum sapius etiam per annum. Incolæ confessione lustrati ter mille quadringenti nonaginta quinque. Disputatum cum Lutheri discipulis, victi tres & viginti suos errores agnouerunt & damnauerunt. Æternis addicti custodiae tenebris, cum Praefecto carceris & familia à vinculis peccatorum exsoluti, præter infelix & agreste mancipium, quod nullam confessionis mentionem ad aures vnquam admisit: sed non diù post luit infami morte pertinaciam. Pridie Paschæ fauces tibialibus elisit, & inimicum spiritum exclusit. Sub vesperum Parasceues supplicatum est solenni ritu, nostro præaltam & grauem Crucis molem præferente, quem alii sequuti humeris magna trabium pondera vectarunt. Argumenta dolorum tulere pueri habitu Cælitum fulgentes, quos candidatus Sacerdotum ordo cum symphonia comitatus est. Clausit supplicationem magna ciuium frequentia. Hoc mirum videri potest, alterum è Sa-
cer-

cerdotibus nostris ante missionem morbo laborasse, & peracto foris labore, ad morbum velut ex compacto rediisse, cum interim inter intempestivas sæpè vigiliis, incommoda lecti & lecti bellè valeret. Vnde intelligas excursions huiuscemodi Deo minimè ingratas esse.

COLLEGIVM CONSTAN-
tinense.

TAntus populi fuit hinc ardor & cura salutis, ut ex homologes censæ fuerint centum supra millia triginta. Lutherum damnauere tres & quinquaginta. Publicè vnus quidam in nostro templo, & quod rarò vsu venit, apud Marchionem Principem imperii, verbi præco, quodq; prodigii loco habetur in hoc hominum genere, cœlebs, idemque Philosophiæ laurea insignitus, & Græcè Latineque bene doctus. Venit is primùm, urgente conscientia, duce Deo, Friburgum Brisgoiæ, inde Constantiam à sacrarum literarum Doctoribus, ad Pontificis Constantiensis Vicarium missus, ab illo ad nos, ut elisis omnium errorum fibris, solida religionis fundamenta iaceret. Impensus huic negotio solidus mensis, quo tam altas egit veritatis radices, ut veræ studio Religionis incensus, solemnè actu in fidei nostræ leges iurare, absteris prius omninò anteactæ vitæ maculis, expositis etiam mutatæ voluntatis rationibus, voluerit; ne quid temerè aduersariis, ad quos fama id vbique iam differens detulerat, inceptasse, aut spe præmii aut dignitatis adductus, Religionem mutasse argueretur.

gueretur. Rem effectam dedit, die quodam sacro secundum concionem, incredibili omnium ordinum accursu & frequentia, constanti prorsus animo & voce; ita articulatè, disertè, & dilucidè, vt omnium in se oculos animosque conuerteret, cum summa Catholicorum omnium gratia; hæreticorum verò, quorum plurimi adèrant, odio. Fidem professus statim sumpsit Eucharistiam. Patronum inuenit singulari in se voluntate Reuerendissimum Episcopum, cuius sumptibus, vt hæctenus liberaliter vixit, ita post hoc ad Academiam Theologiæ discendæ gratia ablegatus, aletur. Hoc facto hæreticorum inuidiam in se concitatam, vt & parentis duorumq; fratrum, itidem Lutheranae sectæ præconum facillè superauit, in quibus ad saniores fidei doctrinam reuocandis totus iam est, vt & in rationibus suis euulgandis. Fuit & fœmina sexagenaria, quæ hæreseos imbuta veneno persuaderi nunquam potuit, vt fidem Catholicam amplecteretur, quam tandem filia sedecim annos nata, & ipsa à nostris religionis præceptis informata, ad meliorem mentem deduxit. Tribus vltimis Liberaliorum diebus supplicatio quadraginta horarum feliciter successit, quàm sperare potuimus. Spectata fuit tum Constantiensium pietas magno omnium ordinum accursu. Sub cuiusque diei finem adornata supplicatio, qua SS. Sacramentum circumlatum fuit Proëpiscopi aut Canonicorum opera, multum populi commouit animos. Interfuere ciuitatis Principes, Senatores, & alii nobiles frequentes, vices inter se quasi ex composito partiti. Antemeridianis horis sacra fuerunt continua externo-

Ee rum

rum etiam Sacerdotum, atque adeò rure venientium. Parochi ipsi ciuitatis quà verbis, quà exemplo, rem adeò piam non parum promouerunt, maximè primarii duos, quorum alter toto triduo sacris apud nos operatus est, paulò antè à nobis, quod publicè constat, alienior. Pœnitentiæ Sacramentum obierunt illo triduo octingenti viginti tres. Catechismus in duobus ciuitatis templis haberi solitus, non exiguum incrementum cepit, cum primis in suburbio ad D. Iodoci, confluentibus sæpius tam pueris quàm puellis ad quinquaginta supra ducentos, inter quos facilè censeas centum hæreticis parentibus natos, ipsorummet parentum iussu & ductu; à quibus etiam domi Crucis signum efformare docentur, vt in templo postea imagunculam aliquam auferant. Terni sese nobis sacris meditationibus exercendos dedere: Proepiscopus, Parochus ex vicino oppido, & vir nobilissimus ex perantiqua regionis huius familia; qui, cum in sanctiore hebdomade peregrè adueniens, publicè etiam constare vellet, quod minùs commodè latere posset, cui rei in Collegio operam daret, neque verò intermittere posset officii causa, quo minus Episcopo sacra per eos dies in summa ædemunia administrante, ad officia adesset: adeò se piè in Deum gessit, vt aulicis exemplo esset, neque quidquam à tempore aut suo instituto faceret alienum, cum peracta re diuina, nusquam moratus statim ad Collegium rediret. Aliorum præterea Ordinum Præsules, eorumque Fratres nostris suas credunt conscientias. Conciones apud Reuerendos Patres Capuccinos habitæ ter eorum rogatu, pariterque in eorum tem-

templo confessiones audita.

Gratis demum animis prosequimur beneficia à Pontifice Constantiensi accepta, qui templum peripetasmatis vestiuit, domum suppellectili non exigua instruxit. In Apollinari studiosorum certamine victoribus ad Lucalia præmia librorum proposuit, & se dum viueret, propositurum recepit. Quod & ciuitas & nobilitas de nobis optimè existimet, hoc argumento fit. Vir illustris & auctoritate summa præditus, in quorundam nobilium hæreticorum, nomen Societatis maledictis & mendaciis onerantium, confessu, lepidè simul & seuerè criminationes falsas eludens; in Germania, inquit, passim videtis senem quendam depingi, qui si quid domesticarum aut aliarum rerum, quæ vsui sint, frangatur, culpam præstare cogatur; Polyphemo O'vris, aliis Nemo dictus; & si cupitis scire, quisnam Germanorum sit nemo ille, noueritis Iesuitas esse, cui omnia facta infecta, dicta & ficta adscribantur. Serenissimus Leopoldus Argentorato reuersus ab itinere non nihil deflexit, vt nos inuiseret, prænsusque nobiscum exclusit omnes externos, ipsum adedò ciuitatis Governatorem, qui cum salutatum pro officio ciuitatis nomine accesserat. Augescit indies & efflorescit magis D. Virginis Sodalitas, quam duo summæ ædis Canonici; alter Proëpiscopus diu egregiè administrat; alter ad D. Stephani Præpositus olim Vicarius Generalis, etiam nùm administrat. Canonicus alius sectionem corporis periculossimam passurus, priusquam eam aleam subiret, petiit supplex in Sodalium numerum referri, eorumque precibus commendari, cum se velut è

vita abiturus sacris omnibus auxiliis expiato animo muniisset, omne periculum euasit. Foris audita confessiones ad bis mille & quadringentas. Diuertit quidam Pater in itinere ad illustrem Comitem, cuius coniux pluribus iam diebus pariendi difficultate periculosè laborabat, offert is pro parturiente Comitis rogatu sacrum, adest vnà sacrificanti Comes ipse; vixque finit, cum adest lætus nunci-
 us de felici coniugis enixu, & prole mascula. Quæ res omnibus admirationem, Comiti maiorem de Societate opinionem peperit. Vxorem hæreticam duxerat nobilis, quam, vt & religionis, quemadmodum tori haberet consortem, multum per eundem comitem, suum Parochum & alios Religiosos viros, diù nequicquam laborauit, vbi semel iterumque cum eadem noster Sacerdos egit, facile manus dedit. Gymnasii noui surgit paulatim substructio, prima iam contignatione perfecta. Murus horti absolutus, eique porticus satis spatiosa ad ambulandum adiecta, cum infirmorum domicilio à Collegio aliquot spatiis abiuncto. In suprema domus parte sub tecto æquè cubicula perfecta. Quibus hoc anno quinque aureorum millia impensa & septingenti. Summam templi aram illustres Domini Truchsesii ponunt. Proëpiscopus ad aliam nos plurima beneficia adiecit etiam lampadem pensilem ex argento, pro templo, ducentis amplius florenis æstimatam. Accesserunt & aliquot casulæ nõ vulgaris precii. Pontifex Augustanus cum nos hæc iter faciens salutaret, templo nostro statuam Christi flagellati argenteam obtulit. Antistes Monasterii cuiusdam, iuxtaque imperii Princeps, nostri ædificii

dificii maturandi perstudiosus, tantum apud suos Parochos, quorum sexaginta habet, ad se euocatos effecit, vt non paulam pecuniam Collegio absol- uendo conferrent. Tantum idem potuit apud a- liorum Monasteriorum Præsules, quos exemplo suo ad liberalitatem prouocauit, qui præfens ali- quando dum templum lustrat, delectatus operis e- legantia, sermone ad suos conuerso: Iam, inquit, video labores & sumptus nostros præclare esse po- sitos.

Finiam cum longinquiore excursionem. Neo- burgum oppidum est ad Rhenum vltimum ferè huius Diœceseos, cui vt patriæ suæ, clarissimus vir LL. Doctor, negotio cum Parocho prius commu- nicato, hanc vltimam putauit in meliorem statum restituendo afferri posse opem, si nostri accersiti auxilio venirent. Missus eò Pater cum socio; cum initio (vt plerumque solet nostris strenuè laboran- tibus) parùm proficere sibi videretur, tandem sin- gulari Dei fauore, ad medium Quadragesimæ con- fessionis causa, paulatim accessere, & indies post plures, eo studio & voluntate, vt non nisi sub finem solennis Ieiunii alii necessitate coacti aliis confite- rentur, nec dies esset, quo non à sacrificante no- stro aliqui SS. Eucharistiam acciperent. Ita abundè prioris temporis iacturam, si qua facta, mensis con- sequentis vbertas compensauit. Eo tempore hære- tici, inter quos aliqui aliunde aduenerant, quindecim cum Ecclesia in gratiam redierunt. Data etiam opera, vt à Matronis templi altaria ornarentur. Ca- tholici alii non pauci confirmati in fide, qui è vici- nis locis hæresi infectis aliàs clàm, aliàs palàm ad cō-

fessiones aduolarunt. Quem fructum omnem Magistratus tandem ipse adeò gratum habuit, ut à se expensis pro nobis factis vellet factum satis, nisi ipse Doctor, hospes nostrorum intercessisset, qui nostros domi suæ quinque hebdomadibus familia eius rei causa instituta, liberaliter tractauit, aluitque.

DOMVS LANDSPER-
gensis.

EX hæreticis in gratiam cum Ecclesia redierunt nouem. Marianus ciuium conuentus indies maiora pietatis & numeri incrementa sumit, tabulis publicis Antistitis Augustani confirmatus, & gratis Pontificis Max. auctus; leges edita. Facile Princeps ciuitatis, natu grandis & consularis, in creatione Præfetti, præsentibus primariis ciuibus, multis cum lacrymis, & copiosa vehemētiq; oratione in cærum Parthenium admitti postulauit; quæ res non mediocrem Sodalitati existimationem peperit. In supplicatione Parasceues, hoc memorabile: hominem à Catholica doctrina alienum, cum in se tam acriter flagris sæuire nonnullos cerneret, adeò fuisse eo spectaculo motum, ut ultro diceret; Vos quidem rectè videmini intelligere ac seriò perpendere illam Christi sententiam, Regnum cælorum vim patitur, & violenti rapiunt illud; nos verò nihil agimus, quod vel aliquod pietatis aut religionis vestigium ostendat. Maria Anna Guilielmo Boiorum Duce nata, Ferdinandi Austrii coniux, huic ipsi Sodalitati vestem ad sacrificium

ficium faciendum, centum aureis factam, Græci
vsque, nobile donum misit.

Solemnis quadraginta horarum supplicatio ante
initiū maioris Ieiunii foeliciter cœpta est, quam-
uis magnæ initio difficultates se ostenderent. Nam
& hiberno tempore lubricus & arduus est ad æ-
dem nostram ascensus, & populus à consuetudine
Liberaliorum agrè auellitur, & paucitas hominum
nostrorum in quadraginta horas partiendorum
concurrerant. Sed omnia procul habita sunt impe-
dimenta. Senatus publico decreto, omnem bac-
chantium licentiam coërcuit, & primus ipse insti-
tutum nostrum comprobavit. Numerati ergo, qui
sacram etiam Synaxin conuiujs permutarent, tri-
ginta quinque supra trecentos. Manè per tenebras
ad templum adrepere, priusquam fores paterent.
Damaauerat alius temporis importunitatem, qui
tamen ipse cū aliud agens circa vesperum tem-
plum esset ingressus, hominumque pietatem con-
fitentium cerneret, occulta vi tractus, ad sacrum
Sacerdotis Tribunal se abiicit, quod sentire se di-
ceret, sibi illo die vitæ cedendum, nisi aliorum e-
xempla sequeretur. Nec multum diuersus ab hoc
alius, cui venit in mentem cogitare de damnatis ad
inferos, quibus si cœlestis aliquis nuncius eam ve-
niæ gratiam promulgaret, quanto opere sibi gratu-
laturi essent. Parauit animos ciuium hæc pietas ad
Iubileum, Septembri mense ex auctoritate Ponti-
ficis promulgatum, quo ingens confitentium seges
collecta; domi forisque censi bis mille septingenti.

Euocati variis anni temporibus, aut missi in va-
rios agros, oppida & cœnobias, magnos semper la-

borum manipulos secum retulere. Schongauii oppido Bauariæ viginti millia passuum hinc remoto, vehementer mouit hominum animos recusatio solennium per Natalitia epularum, quas vterque Magistratus inire solet, quo tempore nostri, vel rudibus in templo instituendis, vel confessionibus audiendis magno exemplo operam dedere. Finio cum beneficiis Domui præstitis. Venerat huc inuisendæ filia causa, vir æquè nobilitate clarus, quàm canitie venerandus, sed disciplinæ militaris peritior, quàm Religionis, & à Catholica etiam alienior, qui dum hinc moratur, filia sollicita de salute patris, identidem nostros in ædes accersit, vt molli affatu primùm cicuratus, non inuitus nostros audiret. Accidit interea, vt annis simul & morbo fessus in lectum abiiceretur; adest illico noster Ecclesiastes, & agrum simul à vinculis hæreseos exsoluit & peccatorum. Ille tanti beneficii memor, filiam ex æsse heredem scripsit, vt nobis tria ex argento paria candelaborum fieri curaret: curauit diligenter, etsi paulò serius, quòd ob æs alienum satisfacere ex templo non potuerit. Serenissimus Guilielmus, & Senatus Landspergensis singuli centenos aureos Domui liberaliter obtulere.

AN-